

შინაარსი

მოგონებები სკოლის ცხოვრებიდან

მოგონებები სკოლის ცხოვრებიდან

ჩემი თავგადასავალი

(ნაწყვეტი, აკაკი წერეთლის მიხედვით)

პირველად გიმნაზიაში

გიმნაზიაში პირველად რომ მივედი, გამიხარდა: ბევრი ბავშვი დავინახე ერთად. ჩვენზე უფროსი მოსწავლეები ჩუმად ისხდნენ. პატარები ერთად იდგნენ. კედლებზე იყო ანბანი და ბავშვები ასოებს კითხულობდნენ. ჯგუფს ჰყავდა უფროსი. როცა ბავშვი შეცდომით წაიკითხავდა, ჯოხს ურტყამდა.

ბავშვი შემოუვლიდა კედლებს და მერე ჯდებოდა სხვებთან ერთად სკამზე. ასეთი იყო გაკვეთილები, სანამ მოსწავლეები კითხვას ისწავლიდნენ. ზოგჯერ ამას ერთ წელზე მეტი დრო უნდოდა. ეს ძნელი იყო: 7-8 წლის ბავშვი დილის შვიდი საათიდან ორ საათამდე მშვიდრი იყო. ზოგი ცუდად ხდებოდა და იატაკზე ეცემოდა, მაგრამ ყურადღებას არავინ აქცევდა.

მე პირველ კედელთან დამაყენეს. ქართული წერა-კითხვა და რუსული ასოები კარგად ვიცოდი – დედაჩემმა მასწავლა, ამიტომ ერთ დღეს შემოვიარე ყველა კედელი. მასწავლებელმა თავზე ხელი გადამისვა და უფროსებთან ერთად დამსვა სკამზე.

გაქცევა გიმნაზიიდან

მე კარგად ვკითხულობდი, მაგრამ რუსული არ ვიცოდი, ბავშვები კი რუსულ ენაზე სწავლობდნენ.

იმ დროს გიმნაზიაში ჰქონდათ ფირფიტა. ვინც ქართულად იტყოდა რამეს, მისცემდნენ ამ ფირფიტას, თანაც გრძელ სახაზავს მაგრად დაარტყამდნენ ხელზე. მერე ის იმ ფირფიტას მისცემდა სხვა მოსწავლეს, რომელიც ქართულად დაილაპარაკებდა, თან სახაზავსაც დაარტყამდა. ასე აძლევდა ამ საშინელ ფირფიტას ერთი ბავშვი მეორეს და გადადიოდა ხელიდან ხელში. ვისაც დღის ბოლოს ჰქონდა ფირფიტა, კლასში საღამომდე უსადილოდ იყო.

ბევრმა მოსწავლემ არ იცოდა რუსული და შიშით სულ არ ლაპარაკობდა.

სულ ერთი კვირის მისული ვიყავი გიმნაზიაში, რომ მოვიდა ჩემთან ერთი პატარა ლამაზი ბიჭი და ტკბილი ღიმილით, მეგობრულად მკითხა რაღაც ქართულად. მეც ქართულად ვუპასუხე (რუსული ხომ არ ვიცოდი!). მან ბოროტი სიხარულით ხელში მომცა ფირფიტა. ბიჭს სახაზავის ხელზე დარტყმაც უნდოდა.

მე თხოვფე:

– რა გინდა, მარტო ვართ. ნუ დამარტყამ! ვინ გაიგებს?
 ბიჭი უარს ამბობდა:
 – რატომ? მე ხომ დამარტყეს, შენც უნდა დაგარტყა!
 მე კი ეს არ მინდოდა...
 ამ დროს მასწავლებელი შემოვიდა. ბიჭი მივიდა და ყველაფერი უთხრა. გამიყვანეს.
 გავედი შიშით. მასწავლებელმა მკაცრად მკითხა:
 – ამას რატომ აკეთებ? აქ შენი სახლი კი არ არის!
 მე ჩუმად რაღაც ვთქვი...
 – კარგი, მე გასწავლი ჭკუას! – მითხრა ბრაზით და დაუძახა დარაჯებს:
 – დაარტყით ჯოხი!
 მე შიშით გავიქეცი.
 – აბა, დაიჭირეთ! – იყვირა მასწავლებელმა. მოსწავლეებიც აყვირდნენ და კარებთან დადგნენ...
 მე სხვა კლასში შევირბინე. იქაც ყველა აყვირდა, მაგრამ შევხტი ფანჯარაზე, გავტეხე მინა, გადავხტი და გავიქეცი შინისაკენ. დარაჯები მორბოდნენ და უნდოდათ ჩემი დაჭერა. წინ კი მე გავრბოდი კურდღელივით. შეშინებული სწრაფად შევვარდი შინ. მშობლებმა ყველაფერი გაიგეს და შენუხდნენ. მამამ მითხრა:
 – წადი ისევ გიმნაზიაში, ეგ მარტო შენს თავზე ხომ არ არის – ყველას ჯოხს ურტყამენ. მოითმინე და ბოლოს კაცი გამოხვალ. გიმნაზიაში სხვანაირად არ შეიძლება!..
 მე არაფრის მოსმენა არ მინდოდა და დედას ვუთხარი:
 – თუ კიდევ წავალ იმ საშინელ გიმნაზიაში, წყალში გადავხტები და თავს მოვიკლავ!
 შეშინდნენ ჩემი მშობლები და არაფერი მითხრეს.
 ამის შემდეგ ერთი კვირა სახლში ვიყავი და გიმნაზიაში არ წავედი.

გიმნაზიის დირექტორი

იმ დროს გიმნაზიას ახალი დირექტორი ჰყავდა. მისი გვარი იყო კოცეხუ. მან კარგად იცოდა ქართული ენა და ქართველებიც ძალიან უყვარდა. კოცეხუ მოვიდა ჩვენთან სახლში და მკითხა ყველაფერი. მეც ვუამბე. დირექტორმა თბილად შემხედა:
 – ხვალ პირდაპირ ჩემთან მოდი, ერთად მივიდეთ მასწავლებელთან!
 მეორე დღეს მე და გიმნაზიის დირექტორი ერთად მივედით კლასში. მან იკითხა ყველაფერი, ფირფიტის ამბავიც. მერე დაუძახა ინსპექტორს, მასწავლებლებს და ყველას უთხრა:
 – დღეის შემდეგ არ იქნება არც ფირფიტა, არც ჯოხი და არც ბავშვების დასჯა!
 მერე ჩემს მასწავლებელს უთხრა:
 – ყურადღება მიაქციე ამ ბავშვს!
 მართლაც, იმ დღიდან ფირფიტა აღარ იყო გიმნაზიაში, მაგრამ მოსწავლეების ცემაზე უარი ვერ თქვეს. იმ დროს მთელი რუსეთი ფიქრობდა, რომ ჭკუა და ყველაფერი კარგი ჯოხმა მოიტანა. საქართველოს გიმნაზიებშიც ყველაზე მთავარი იყო მოსწავლეების დასჯა...

სულ ისმოდა ბავშვების ყვირილი და ტირილი. დარაჯებს ყოველდღე ბევრი ახალი ჯოხი მოჰქონდათ.

მოსწავლეს ყველა სცემდა: ღირექტორი, მასწავლებელი, დარაჯი... ხშირად ერთ ბავშვს დღეში სამჯერ-ოთხჯერ სცემდნენ. მაგალითად, ერთი რუსის ბიჭი იყო – კრიჟანოვსკი. ერთხელ ნახევარი საათით გვიან მოვიდა კლასში და ღირექტორმა ბრძანა მისი ცემა ჯოხით; იმ დღეს გაკვეთილიც არ იცოდა და მასწავლებელმა სცემა, მერე კიდევ – სხვამ.

– ეს იმიტომ, რომ სახლში ცუდად მოიქეცი!

ბოლოს უთხრეს ინსპექტორს ამ ბიჭის ამბავი და იმანაც ბრძანა:

– აბა, ჯოხი!

ის ბავშვი შიშით მდინარეში გადახტა. კიდევ კარგი, იქვე იყო ერთი მოსწავლე. იგი ძალიან კარგად ცურავდა და კრიჟანოვსკი წყლიდან ამოიყვანა.

ვაი მას, ვისაც გრძელი თმა ან დიდი ყურები ჰქონდა!

ინსპექტორის ყველას ეშინოდა. ერთ მოსწავლეს, გვარად კლდიაშვილს, ინსპექტორმა ისე ძლიერ დაარტყა შუბლზე სახაზავი, რომ თავი გაუტეხა. ბავშვი ცუდად გახდა და შინ წაიღეს.

ასეთი ამბები ხშირად ხდებოდა გიმნაზიაში. მე მხოლოდ ერთხელ მცემეს ჯოხით, მაგრამ ესეც მთელი სიცოცხლის მანძილზე მახსოვდა!

გამოცდები გიმნაზიაში

გამოცდების წინ მასწავლებელმა თქვა:

– ინსპექტორი მაქსიმოვიჩი მოდის და ის ჰკითხავს მოსწავლეებს!

ყველამ იცოდა, ის ძალიან მკაცრი იყო. მასწავლებლებსაც და მოსწავლეებსაც ძალიან ეშინოდათ.

მაქსიმოვიჩი ჩამოვიდა და ბრძანა:

– კლასიდან სამ-სამი მოსწავლე გამოიყვანეთ: პირველი – ყველაზე კარგი, საშუალო და ყველაზე სუსტი; მათ ვკითხავ ყველაფერს და მთელი გიმნაზიის ამბავს ასე გავიგებ.

გამოცდებზე მოსწავლეები კარგად ვერ პასუხობდნენ. მაქსიმოვიჩმა ჯერ იმ სამ მოსწავლეს ჰკითხა. როცა ისინი ვერ პასუხობდნენ, მერე მთელ კლასს ეკითხებოდა. თუ არავინ იცოდა პასუხი, მასწავლებელი ამბობდა სწორ პასუხს. ხშირად შიშით მასწავლებლებიც ჩუმად იყვნენ. მაშინ თვითონ ინსპექტორი ხსნიდა და ბავშვები იმეორებდნენ. ეს მაქსიმოვიჩის ახალი მეთოდი იყო.

ჩვენი კლასიდანაც სამი მოსწავლე გაიყვანეს. მესამე, ყველაზე სუსტი, მოსწავლე მე ვიყავი. ჩემს მეგობრებს ძალიან ეშინოდათ. მე მშვიდად ვიყავი. პირველად ყოჩაღად პასუხობდნენ მოსწავლეები. ზეპირი ყველაფერი კარგად უპასუხეს, მაგრამ ბოლოს აზრიც ჰკითხეს და მათ ვერაფერი თქვეს.

ჩემთვის მაქსიმოვიჩის კითხვები სასახლის საბავშვო თამაშებივით იყო. ორჯერ-სამჯერ ჩემი მეგობრების შეცდომაზე თავიც კი გავაქნიე. მაქსიმოვიჩმა ეს დაინახა და იყვირა:

– რატომ აქნევ თავს ცხენივით!

შიშით ენა ჩამივარდა. მასწავლებელმა ინსპექტორს უთხრა:

– ალბათ ბუზი დააჭდა და ხელი ვერ ასწია...

– რა ღროს ბუზებია! – უთხრა მასწავლებელს, – არა, აქ რაღაც სხვა ამბავია!

მერე მე მითხრა:

– მოდი ახლოს!

მე მაგიდასთან მივედი. მაქსიმოვიჩმა მკითხა:

– მე დავინახე, რომ სხვა ბავშვების შეცდომებზე აქნევდი თავს. მართალია თუ არა? ნუ გეშინია, მითხარი!

– დიახ!

– აბა, რა იყო შეცდომა?

– მათ თქვეს, რომ აქლემი გაფრინდა. ალბათ არ იციან, რა არის აქლემი!

– შენ? შენ იცი? აბა, სად ნახე?

– შარშან ვნახე ქალაქში.

– მერე, რა იცი, რომ ვერ გაფრინდება?

– ფრთები არა აქვს.

– რასაც ფრთები არა აქვს, ვერ გაფრინდება? კაცი ვერ გაფრინდება?

– ვერა.

– იცი, რომ ადრე ვინმე გაფრინდა?

– ძველად კი, ენოქი და ილია¹, მაგრამ ისინი ღმერთის ძალით გაფრინდნენ.

მაქსიმოვიჩს ძალიან გაუკვირდა და მკითხა:

– ვინ გითხრა ეგ?

– დედამ.

– კუდიანები რომ ფრენენ. იმათ ხომ ფრთები არა აქვთ?

– კუდიანები არ ფრენენ.

– აბა, ასე ჩქარა ყველგან როგორ მიდიან?

– მგელზე სხედან და ისე დადიან, – აქ ხმამაღლა გაიცინა მაქსიმოვიჩმა და თავზე ხელი გადამისვა. ასეთ რამეებს მეკითხებოდა და მალე კარგ ხასიათზე დადგა.

მეც უკვე აღარ მეშინოდა. ბოლოს დაიწყო გამოცდა. ზეპირი ძალიან კარგად ვუპასუხე.

– აზრიც იცი? – მკითხა.

– ვიცი!

– შეგიძლია ლოცვების ქართულად თარგმნა?

– თარგმნა რატომ, ქართულად უფრო ადრე ვიცოდი.

– სად ისწავლე?

– სახლში.

– რუსულიც იქ ისწავლე?

– არა, აქ.

მერე მასწავლებელს ჰკითხა:

¹ ენოქი და ილია – ბიბლიური წინასწარმეტყველები

– თქვენ ხომ არ შეგეშალათ? ეგ ბავშვი ყველაზე სუსტ მოსწავლედ რატომ გამოიყვანეთ?

– ერთი, რომ პატარაა, მეორე კიდეც, გიმნაზიის ახალი მოსწავლეა და გაკვეთილებს არ ვაძლევდით, – უპასუხა შიშით მასწავლებელმა.

– აბა, შენ როგორ ისწავლე? – მკითხა ინსპექტორმა მე.

– სხვებს ვუსმენდი.

– ხედავთ?! – თქვა მაქსიმოვიჩმა, – თქვენც შეგეძლოთ ასე სწავლა. თქვენ რომ კარგი მასწავლებელი გყავთ, ეს მართლა ჩანს.

ინსპექტორმა ხელი ჩამოართვა მასწავლებელს და მადლობა უთხრა. მე შუბლზე მაკოცა და წავიდა.

სიხარულისგან შინ კი არ მივედი, მივფრინდი.

მამაჩემმა მკითხა:

– რა ქენი, ჩემო ბიჭო?

მეც ყველაფერი ვუამბე.

– „კვიცი ყოველთვის გვარზე ხტის,“ – თქვა მამამ. ბავშვობაში მეც ყველაზე უკეთესი ვიყავი. შვილო, შენ კარგი ოჯახის შვილი ხარ და სხვებზე უკეთ და მეტი უნდა ისწავლო!..

ტომ სოიერის თავგადასავალი

(ნანყვეტი, მარკ ტვენის მიხედვით)

საშინელი ორშაბათი

ტომ სოიერმა ორშაბათ დილას ცუდ გუნებაზე გაიღვიძა. ყოველთვის ასე იყო, რადგან ორშაბათს ინწყებოდა სკოლაში სწავლა და მისი ახალი წამება. ზოგჯერ კვირა დღეც კი სძულდა: „აი, კვირას ცოტა ხანს თავისუფლება გაქვს, მერე კიდეც – ეს საშინელი სკოლა!“

ტომი იწვა და ფიქრობდა: „ნეტავ ავად გავხდე, შინ დავრჩები, სკოლაში არ წავალ. ვიტყვი, რომ ავად ვარ!“

მაგრამ ტომს არაფერი აწუხებდა. მერე ბიჭს ეგონა, რომ მუცელი სტკიოდა და გაუხარდა, თუმცა მალე მუცელი აღარ სტკიოდა. მერე ტომს გაახსენდა, რომ წინა კბილი მოსაცვლელი ჰქონდა. რა კარგია ეს! ტომი უცებ შეშინდა. იცოდა, დეიდა მაშინვე ექიმთან წაიყვანდა და კბილს ამოუღებდნენ.

არა, სხვა რამეს მოიფიქრებს! კბილის ტკივილი სხვა დროისთვის იყოს. აი, იცის, რას იზამს: იტყვის, რომ თითი სტკივა!

ტომმა დაიწყო კვნესა. სიდს, მის ძმას, მაინც ეძინა. ტომი უფრო ხმამაღლა კვნესოდა, მაგრამ სიდს არ ესმოდა. ტომი ჯერ ჩუმად იყო, მაგრამ მერე დაიყვირა:

– სიდ! სიდ! – და ძმას ხელი გაჰკრა. სიდმა გაიღვიძა, დაამოწნარა და შეხედა ტომს. ის კვნესოდა, სიდმა დაუძახა:

– ტომ! ტომ!

ტომი არ პასუხობდა.

– რა იყო, ტომ? ახლავე დეიდას ვეტყვი.

სიღმა შიშით შეხედა სახეში ძმას. ტომი კვნესოდა:

- ვაი, ვაი... ცუდად ვარ, წადი, სიდ!..
- რა მოხდა, ტომ? წავალ, დეიდას დავუძახებ.
- არა, არ მინდა.
- ტომ, ნუ კვნესი! დიდი ხანია, ასე ხარ?
- რამდენიმე საათია. ვაი, ვაი! ჩემად იყავი, სიდ, ძალიან გთხოვ, ცუდად ვარ...
- ადრე რატომ არ გამალავიძე, ტომ? რა გტკივა?
- სიდ, ყველაფერს გაპატიებ, – ტომი სუსტად ლაპარაკობდა და თან კვნესოდა, – ყველაფერს გაპატიებ. როცა მე არ ვიქნები...
- ტომ, რა იყო, კვდები? ტომ, გაჩერდი, მაგას ნუ ამბობ!
- ყველას ვაპატიებ, სიდ, – ისევ კვნესოდა ტომი, – ასე უთხარი ყველას... პატარა კატა იმ გოგონას მიეცი, ახლა რომ ჩამოვიდა...

კბილის ამოღება

სიღმა ტანსაცმელი აიღო და გაიქცა. ტომმა იფიქრა, რომ მართლა იყო ავად, რაღაც სტკიოდა და ამიტომ კვნესოდა...

სიღმა დაიძახა:

- დეიდა პოლი, ჩქარა, ტომი კვდება!
- კვდება?
- ჰო, წამოდით ჩქარა!
- რა სისულელეა, არა, არაა მართალი! – ამბობდა დეიდა პოლი და თან კიბეზე სწრაფად ადიოდა. მის უკან მიდიოდნენ სიდი და მერი. მოხუც ქალს ფერი არ ჰქონდა. საწოლთან რომ მივიდა, ძლივს ლაპარაკობდა:

- ტომ, რა მოხდა?
- ოჰ, დეიდა, თითზე განგრენა მაქვს.

მოხუცი სიცილით ჩამოჯდა სკამზე, მერე ატირდა, შემდეგ ისევ გაიცინა და ბოლოს ისევ ატირდა...

- შე სულელო ბიჭო, როგორ შემაშინე! აბა, ჩქარა ადექი!
- კვნესა შეწყდა, თითიც არ სტკიოდა ტომს. ბიჭმა ჩემად თქვა:
- დეიდა პოლი, თითი ძალიან მტკიოდა. კბილის ტკივილიც კი აღარ მახსოვდა.
 - ახლა კბილი! კბილიც გტკივა?
 - ერთი კბილი ინძრევა და ძალიან მტკივა.
 - არაფერია, ნუ კვნესი! აბა, გააღე პირი! მართალია, კბილი ინძრევა, მაგრამ არ მოკვდები. მერი, მომიტანე ძაფი!
 - დეიდა, არ მინდა, უკვე აღარ მტკივა. გთხოვ, არ მინდა. შინ ყოფნაც არ მინდა, სკოლაში წავალ.

– აჰ, ასე? სკოლაში არ გინდა ხომ წასვლა? ო, ტომ, ტომ, როგორ მიყვარხარ და შენ კი ცუდი ბიჭი ხარ!

ამ დროს მერიმ ძაფი მოიტანა. მოხუცმა ძაფის ერთი ბოლო კბილს მოაბა, მეორე – საწოლის ფეხს, მერე ტომს სახესთან სწრაფად მიუტანა ცეცხლი... წამიც და კბილი უკვე ძაფზე იყო...

მერე ტომმა ისაუბრა და სკოლაში წავიდა. იქ ყველა მეგობარი შურით უყურებდა ტომს: „უჰ, რა კარგია! ახლა ტომს ყველაზე მაგრად შეუძლია ფურთხება!“

ყველა ბიჭი უყურებდა ტომს. ბევრს შურდა მისი. სულ დაავიწყდათ მეორე ბიჭი, რომელმაც თითი გაიჭრა და მანამდე ყურადღების ცენტრში იყო.

ჰეკი და ტომი

ტომს ძალიან მოსწონდა ჰეკლებერი ფინი. სხვა ბიჭებსაც მოსწონდათ იგი, მაგრამ მათ დედებს სძულდათ ჰეკი. ისინი შვილებს ეუბნებოდნენ, რომ ჰეკლებერი არ იყო მათი მეგობარი. ტომი კარგი ოჯახის შვილი იყო, ამიტომ მასაც ეუბნებოდნენ:

– ნუ ითამაშებ იმ ბიჭთან, ის არაა შენი მეგობარი!

ტომს კი შურდა ჰეკლებერის ცხოვრება და მაინც თამაშობდა მასთან.

ჰეკლებერის ძველი და დიდი ზომის დახეული ტანსაცმელი ეცვა, მისი ქუდი ჩიტის ბუდეს ჰგავდა; შარვალი ჭუჭყიანი ჰქონდა. ის ძალიან ზარმაცი და უზრდელი იყო. ჰეკლებერი მუდამ იმას აკეთებდა, რაც უნდოდა. ის თავისუფალი ჩიტივით იყო. ხან სხვისი სახლის ჭერში ეძინა, ხან – ცარიელ კასრში. არ დადიოდა არც სკოლაში, არც ეკლესიაში. არ ჰყავდა უფროსი, მასწავლებელი, არავინ არ ასწავლიდა ჭკუას. ის თევზაობდა, ბანაობდა მაშინ, როცა უნდოდა და სადაც უნდოდა. ჰეკი ჩხუბობდა და წვებოდა ძალიან გვიან, ზოგჯერ შუალამისას. გაზაფხულზე და ზაფხულში ფეხზე არ იცვამდა, არ იბანდა, არ იცვლიდა საცვლებს... მოკლედ, ისე ცხოვრობდა, როგორც მას უნდოდა. მერე რა მაგრად ივინებოდა! აი, ეს იყო კარგი ცხოვრება! – ასე ფიქრობდნენ ბიჭები „კარგი ოჯახებიდან“.

მკვდარი კატა და მეჭეჭები

ტომმა დაუძახა ბიჭს:

– გამარჯობა, ჰეკლებერი!

– გაგიმარჯოს!

– რა გაქვს ხელში?

– მკვდარი კატა.

– აბა, მაჩვენე! სად ნახე?

– ერთი ბიჭისგან ვიყიდე.

– რა მიეცი?

– ლურჯი ბილეთი.

– სად გქონდა?

– ბენ როჯერსისგან ვიყიდე!

– ერთი შენც, ჰეკ, რად გინდა მკვდარი კატა?

– არ იცი? მეჭეჭებს აშორებს.

– მართლა? მე უკეთესი რამ ვიცი!

– არა, არ იცი! აბა, რა?

– რა და – მყრალი წყალი.

– მყრალი წყალი?! დიდი რაზე კია ეგ შენი მყრალი წყალი...

– შენ რა იცი? მოიშორე უკვე მეჭეჭები?

– ბოზ ტანერმა მოიშორა.

– მერე საიდან იცი?

– ბოზ ტანერმა სხვებს უთხრა, მერე ერთმა ბიჭმა კი – მე.

– მერე რა? ყველა ტყუილს ამბობს, სისულელეა! ახლა მითხარი, ჰეკ, როგორ მოიშორა მეჭეჭები ბოზ ტანერმა?

– სულ უბრალოდ, ხელი ჩაყო დამპალი ფულურის წვიმის წყალში.

– დღისით?

– ჰო.

– პირი ხისკენ ჰქონდა?

– ჰო, მე ასე ვიცი.

– თან ამბობდა რამეს?

– ეგ უკვე არ ვიცი.

– აჰ, არ იცი? ჰოდა, არაფერია ეგ. აქ ყველაფერი ისე უნდა გააკეთო, როგორც წესია: ტყეში ხისკენ ზურგით დადგები, ხელს ჩაყოფ წყალში და თან ჩუმად იტყვი სიტყვებს... მე თვითონ ათასზე მეტი მეჭეჭი მოვიშორე ასე. ჰეკ, მე ძალიან ბევრი მეჭეჭი მქონდა, რადგან სულ ბაყაყებით ვთამაშობდი.

– აბა, ახლა შენ თქვი, როგორ მოვიშორებთ მკვდარი კატით მეჭეჭებს?

– აი, როგორ: კატას წავიღებთ ღამით სასაფლაოზე, ბოროტი ადამიანის საფლავზე. შუალამისას მოვა ეშმაკი, მაგრამ ვერ დაინახავ, მხოლოდ ქარის ხმა ისმის. ის მკვდარს წაიღებს, გადაადგებ მკვდარ კატას და იტყვი:

„ჯოჯო მისდევს მკვდარს, კატა მისდევს ჯოჯოს, მეჭეჭი კი კატას“... და მორჩა, მეჭეჭები არაა.

– ალბათ მართალია. შენ ასე გააკეთე, ჰეკ?

– არა, მე ბებია ჰოპკინსმა მითხრა.

– ჰო, ეგ მართალი იქნება... იმაზე ამბობენ, რომ კუდიანია.

– მე ვიცი, რომ ის კუდიანია. მამამ მითხრა.

– აბა, ჰეკ, როდის მიგყავს სასაფლაოზე კატა?

– ამ ღამით. ასე მგონია, ეშმაკები მოვლენ და ბებერ უილიამსს წაიყვანენ.

– ის ხომ შაბათს დაასაფლავეს, ჰეკ?

– კი, მაგრამ შუალამისას უკვე კვირა დღე იყო. მგონი, ეშმაკები კვირას ვერ მოდიან დედამიწაზე!

– ეგ მართალია... მე ხომ წამიყვან სასაფლაოზე?

– აბა რა, თუ არ გეშინია.

– მეშინია? რას ამბობ! ფანჯარასთან დაიკნავლებ?

– ჰო, და შენც დაიკნავლე!

– კარგი... ამას წინათ რომ ვკნაოდი, ბებერმა ჰეისმა იფიქრა, რომ კატა იყო და ქვები მესროლა... მერე მე მისი ფანჯარა ჩავტეხე, გთხოვ, არავის არ უთხრა ეს!

– კარგი... ჰო, მაშინ დეიდა მიყურებდა და ვერ ვკნაოდი... ჰეკ, ეგ რა გაქვს?

– ისეთი არაფერი, ტკიპაა.

– სად იპოვე?

– ტყეში.

– რა გინდა მაგის სანაცვლოდ?

– არ ვიცი, არ ვყიდი.

– როგორც გინდა, ისე ძალიან პატარაა.

– მერე რა, მე კმაყოფილი ვარ. ჩემთვის ესეც კარგია.

– ტკიპა ყველგან ბევრია. მეც დავიჭერ ათასზე მეტს.

– მიდი, აბა! მაგრამ ძალიან კარგად იცი, რომ ვერ ნახავ. ეს ტკიპა პირველია წელს.

– ჰეკ, ჩემი კბილი გინდა მაგაში?

– აბა, მაჩვენე!

ტომმა ამოიღო ჯიბიდან ქალაღი და ფრთხილად გახსნა. ჰეკლბერიმ ყურადღებით შეხედა კბილს. ძალიან მოეწონა... ბოლოს ჰკითხა:

– ნამდვილია?

ტომმა გააღო პირი და აჩვენა ცარიელი ადგილი.

– კარგი, მჯერა!

ტომმა ტკიპა ჩასვა პატარა ყუთში, სადაც ადრე ხოჭო ჰყავდა და წავიდა. ორივე კმაყოფილი იყო.

სკოლაში

ტომი მიუახლოვდა პატარა ხის სახლს – თავის სკოლას. ჩქარა შევიდა, დადო ქუდი და წავიდა თავისი სკამისაკენ. მასწავლებელი კათედრაზე იყო და ნახევრად ეძინა. როცა ტომი შემოვიდა, თვალები გაახილა.

– ტომას სოიერ!

ტომმა იცოდა, ეს კარგის ნიშანი არ იყო!

– რა გნებავთ, სერ?

– აბა, აქ მობრძანდით! დღესაც გვიან მოხვედით, ხომ? საინტერესოა, რატომ?

ტომს ადვილად შეეძლო ტყუილის თქმა, მაგრამ იმ წუთას დაინახა გოგონა გრძელი ოქროსფერი თმებით. ერთადერთი ცარიელი ადგილი მხოლოდ მის გვერდით იყო და მასწავლებელს უპასუხა:

– ცოტა ხანს გავჩერდი, ჰეკლბერი ფინს ველაპარაკებოდი...

მასწავლებელი გაჩერდა და ტომს შეხედა. გაკვირვებული მოსწავლეები ჩუმად იყვნენ.

მასწავლებელმა ისევ იკითხა:

– რაო, ვის ელაპარაკებოდი?

- ჰეკლბერი ფინს.
- ტომას სოიერ, ასეთი თავხედობა ჩემს სიცოცხლეში არ გამიგონია! ამისთვის სახაზავიც ცოტაა. გაიხადე ხალათი!
- მასწავლებელი ტომს დიდხანს ურტყამდა, მერე დაილალა. შემდეგ მან ბრძანება გასცა:
- ახლა წადი და დაჯექი გოგონებთან! ეს შენთვის გაკვეთილი იქნება!

ბეკის გვერდით

ბავშვები იცინოდნენ და თითქოს ბიჭს ცოტა შერცხვა, მაგრამ ამის მიზეზი სულ სხვა რამ იყო: ლამაზი გოგონა, შიში და სიხარული დიდი გამარჯვების გამო. ის ჩამოჯდა სკამზე. გოგონამ ცხვირი ასწია და შორს გაიწია მისგან. ირგვლივ ყველა ჩუმად ლაპარაკობდა, ერთმანეთს ხელს ჰკრავდნენ, მაგრამ ტომი იჯდა დაბალ, გრძელ მერხზე და ჩანდა, რომ წიგნს ჩაჰყურებდა. თანდათან ის ყველას დაავიწყდა, კლასში გაისმა ჩვეულებრივი ზუზუნი. მაშინ ტომმა ჩუმად დაუწყო ყურება მეზობელ გოგონას. მან შენიშნა და ერთი წუთით ზურგიით დაჯდა. როდესაც ისევ გაიხედა ტომისკენ, მის წინ ატამი იდო. გოგონამ გვერდზე გადადო ატამი. ტომმა კვლავ დადო ატამი ძველ ადგილას და გოგონამ უკან აღარ გასწია. ბიჭმა პატარა დაფაზე დაწერა: „ძალიან გთხოვთ, ჭამეთ! მე კიდევ მაქვს“. გოგონამ წაიკითხა, მაგრამ არაფერი უპასუხა. ბიჭმა ისევ დაიწყო ხატვა დაფაზე, თანაც მარცხენა ხელს ზემოდან ადებდა. გოგონა ჯერ ვითომ ყურადღებას არ აქცევდა, მაგრამ ბოლოს ვერ მოითმინა. ბიჭი ისევ ხატავდა, ვითომ ვერ ხედავდა გოგონას. გოგონას კი ნახატის ნახვა უნდოდა. ტომი თითქოს ვერც ხედავდა ამას, ბოლოს გოგონამ ჩუმად უთხრა:

– მაჩვენეთ!

ტომმა ოდნავ აიღო ხელი... სურათზე რაღაც სასაცილო სახლი ჩანდა. ბუხრიდან კვამლი ამოდიოდა. პატარა გოგონა ტომს უყურებდა და ყველაფერი დაავიწყდა. როცა ტომმა სულ დახატა, გოგონამ ცოტა ხანს უყურა და ჩუმად უთხრა:

– მშვენიერია! ახლა კი კაცი დახატეთ!

ტომმა სახლის წინ დახატა სახლზე უფრო მაღალი და ულამაზო კაცი, მაგრამ გოგონას მაინც მოეწონა და უთხრა:

– რა ლამაზია! ახლა მე დამხატეთ გვერდით.

ტომმა დახატა ქვიშის საათი, ზემოთ მთვარე და მას ბალახით წვრილი ფეხები და ხელები დაუხატა. გოგონამ უთხრა:

– ესეც კარგია! მე არ ვიცი ხატვა და ძალიან მინდა ვიცოდე.

– ეს ძნელი არ არის, – უთხრა ტომმა, – მე გასწავლით.

– მართლა? როდის?

– დიდ დასვენებაზე. შინ წახვალთ სადილზე?

– თუ თქვენ არ წახვალთ, შეიძლება მეც დავრჩე!

– კარგი, ძალიან კარგი! რა გქვიათ?

– ბეკი თეტჩერი, თქვენ? არა, არა, მე ვიცი – ტომას სოიერი.

– არა, ასე მასწავლებელი მეძახის დასჯის წინ. როცა კარგად ვიქცევი, ტომს მეძახიან. თქვენ ტომს დამიძახებთ, არა?

– კარგი.

ტომმა ისევ დაიწყო დაფაზე რაღაცის წერა, თან ხელით ფარავდა, მაგრამ ბეკიმ სთხოვა:

– მაჩვენე!

ტომმა უარი უთხრა:

– ოჰ! არაფერია.

– არა, არის!

– არ არის! თქვენ ხომ ნახვა არ გინდათ.

– არა, მინდა, მართლა მინდა... გთხოვთ, მაჩვენეთ!

– ვინმეს არ ეტყვი?

– არ ვეტყვი!

– არავის, არც ერთ ადამიანს? ვიდრე ცოცხალი იქნებით?

– არავის არ ვეტყვი, არა! გთხოვთ, მაჩვენეთ!

– და თქვენ ხომ არც კი გინდათ...

– ტომ, მე თვითონ ვნახავ.

გოგონამ პატარა ხელი მოჰკიდა ტომის ხელს. ტომს ვითომ არ უნდოდა, მაგრამ ნელა ამორებად ხელს დაწერილს. ბოლოს გამოჩნდა სიტყვები: „მე თქვენ მიყვარხართ!“

– ოჰ, რა ცუდი ბიჭი ხართ! – და გოგონამ მაგრად დაარტყა ხელი, თან განითლდა, მაგრამ ჩანდა, ძალიან ესიამოვნა.

ამ დროს ტომს ვიღაცამ მოჰკიდა ხელი ყურში და სკამიდან ასწია. ასე წაიყვანა და მეორე მხარეს, თავის ადგილზე დასვა. მთელი კლასი იცინოდა. მასწავლებელი ცოტა ხანს ჩუმად იდგა იქვე და მერე თავისი კათედრისაკენ წავიდა. ტომს ყური ძალიან სტკიოდა, მაგრამ რაღაც უხაროდა.

როცა კლასი დაწყნარდა, ტომმა იფიქრა:

– არა, არა... ახლა გაკვეთილებს კარგად ვისწავლი!

ტომი ძალიან აღელვებული იყო. მოვიდა მისი რიგი. ტომმა კითხვის დროს სიტყვები აურია; გეოგრაფიის გაკვეთილზე მთა თქვა ტბის ნაცვლად, მდინარე – მთის ნაცვლად... ნამდვილი ქაოსი იყო. მართლწერის კარნახშიც უამრავი შეცდომა ჰქონდა, სულ მარტივ სიტყვებშიც კი. ტომი ყველაზე ცუდ მოსწავლედ ჩაითვალა, ამიტომ მედალი სხვას მისცეს და ის რამდენიმე თვე ამაყად ატარებდა მედალს.

მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი

(ნაწყვეტი, ნოდარ დუმბაძის მიხედვით)

ეს არის ობოლი ბიჭის, ზურიკო ვაშალომძის, ამბავი. ის გურიის ერთ პატარა სოფელში ცხოვრობს და ბებია ოლღა ზრდის. ესაა 1940 -1945 წლები, მეორე მსოფლიო ომის პერიოდი. მაშინ ყველას ძალიან უჭირდა,

მაგრამ რომანის პერსონაჟებს მაინც ჰქონდათ იუმორის გრძნობა, უყვარდათ და ზრუნავდნენ ერთმანეთზე. ავტორი ყველაფერს ზურიკელას პირით გვიაშობს.

ბებია ოლლა და გრამატიკა

ჩემი სოფელი ყველაზე ლამაზი და მხიარულია გურიაში. მე იგი ყველა სოფელზე უფრო მეტად მიყვარს.. აქ ვცხოვრობთ მე, ჩემი ბებია, ილარიონი და ჩემი ძალი მურადა.

ბებიაჩემი ჭკვიანი ქალია, ის ყოველთვის ასე მეუბნება:

– ისწავლე, თორემ უსწავლელი დარჩები.

მეცნიერებაზე ბებიას თავისი აზრი აქვს. ერთხელ, აივანზე ვიჯექი და ხმამაღლა ვსწავლობდი ქართული გრამატიკის წესებს, ბებიამ მკითხა:

– რას სწავლობ, შვილო?

– ზმნის პირს, ბებია.

– ზმნის პირი რა არის, ბიჭო, პირი კაცს აქვს.

– ეს სხვა პირია, ბებია, შენ რომ იცი, ის არ არის.

– პირი ერთია, ბიჭო, ქვეყანაზე.

– კარგი, აბა, მითხარი, რა არის პირი? – ვკითხე ბებიას და წიგნი დავხურე.

– პირი რა არის და... პირი პირია.

– დაჯექი, ბებია, გაკვეთილი არ იცი, – ორიანი!

– ორი კი არა, ახლავე წადი და თხა სხვაგან დააბი...

– ერთს კიდევ გკითხავ ბებია და მერე წავალ. რამდენი პირი არის?

– პირი იმდენია, რამდენი კაციც არის ამ ქვეყანაზე. პირი იმიტომ არის, რომ ენა გააჩეროს კაცმა შიგ, გაიგე? პირი ზოგს პატარა აქვს, ზოგს – დიდი...

არ არსებობს გურიაში ქალი, რომელმაც ოლლა ბებიამ უკეთესი წყევლა იცის, მაგრამ მე მისი წყევლის არ მეშინია, რადგან ერთხელ ბებიამ თქვა:

– ნუ გეშინია, როდესაც გწყევლი, ჩემი გული გლოცავსო.

ზურიკო სკოლაში

ბებიას არ მოსწონდა, რომ ყოველდღე ექვს-ექვსი გაკვეთილი გვქონდა სკოლაში. მე ოთხ გაკვეთილზე ვიყავი ყოველდღე, შემდეგ უკვე ჩემთვის უმნიშვნელო იყო დრო და ზრდილობა, ძალიან ხმამაღლა ვეკითხებოდი ჩემს მეზობელს:

– რომელი, საყვარელო, ზარს არ რეკავენ თუ რა მოხდა?

რომელი იცინის, მასწავლებელი კი ნაზად და თბილად მეუბნება:

– ახლავე აეთრიე, გარეთ გაეთრიე და, სანამ მშობელს არ მოიყვან, სკოლაში არ მოეთრიო!

მე არ ვეკითხები მასწავლებელს „რატომ“, ვიცი, რომ ამის შემდეგ ისვრის ცარცს და სახაზავს. მე ვიღებ ქუდს და გავდივარ.

– ნახვამდის! – ვეუბნები რომულის.

– ნახვამდის! – მეუბნება რომული.

მეორე დღეს ბებია მიმყავს სკოლაში, მერე ბებიას მივყავარ სახლში, მერე ისევ ბებია მიმყავს სკოლაში და ასე შემდეგ. ასე ვამთავრებთ მე და ბებია ერთად სკოლას. ვფიქრობ, ეს ერთადერთი შემთხვევაა ისტორიაში!

ზურიკო და მისი მასწავლებლები

მე ერთი სოფლელი ბიჭი ვარ, ჩემი სკოლის ჩანთაში ყოველთვის არის ხილი და სათამაშოები. ზამთრამდე სკოლაში ფეხსაცმელს არ ვიცვამ. მაქვს ერთი შარვალი და ყოველ წელს ორი საშემოდგომო გამოცდა. ჩემი ძაღლი, მურადა, სულ თან დამყვება. როდესაც ბებიას ვაბრაზებ, იმ ღამით სახლში არ მიძინავს. სხვა დროს ერთად გვიძინავს.

დღისით ბებია მწყევლის, ზურგს უკან ჯოხს მაღავს და ჩემკენ მოდის ჩუმად... ღამით ფეხებს მბანს და როცა მიძინავს, მკოცნის.

სკოლაში როგორი ვარ? სკოლაში ჩემზე, მეექვსე კლასის მოსწავლე ზურაბ ვაშალომიძეზე, არსებობს 1940 წლის 18 მარტს დანერგილი დოკუმენტი. იქ ყველა მასწავლებელი ცუდს ამბობს ჩემზე: მათემატიკისა, ფიზიკისა, ქიმიისა, რუსულისა, გეოგრაფიისა, ისტორიისა, ფიზკულტურისა.

ქართულის მასწავლებელი ჩემი ახლო ნათესავია და ასე თქვა:

– გყავთ ზურიკოზე კარგი? არც ისეა საქმე. დირექტორის შვილს ყველა საგანში ხუთები ჰყავს, მაგრამ იმაზე სულელი ბავშვი არავინ არაა.

ფიზკულტურის მასწავლებელი ეკითხება:

– რატომ უწერ მერე ხუთს?

ქართულის მასწავლებელი:

– აბა, ნუ დაუნერ!

დირექტორის მოადგილემ მკითხა:

– გაჩუმდით ორივე! შენ რას იტყვი, ვაშალომიძე?!

ვაშალომიძე:

– მართალს ამბობს ქართულის მასწავლებელი!

დირექტორის მოადგილე:

– მაგას არ გეკითხები შენ! საერთოდ რას იტყვი?

ვაშალომიძე:

– საერთოდ, ახლა მაპატიეთ და მერე კარგად მოვიქცევი!

ექიმი ზურიკოსთან

ერთხელ მთელი კვირა ყანაში ვმუშაობდი, ესე იგი, სკოლაში ვერ წავიდოდი. სკოლაში უნდა მიმეტანა ექიმის ცნობა, რომ ავად ვიყავი. ჩემს სოფელში მაშინ ჯანმრთელებს ავადმყოფობის მონშობებს არ აძლევდნენ. ვწევარ ერთი საათით ლოგინში და ველოდები ექიმს. ბებია დილიდან არ მაჭმევს საჭმელს, ავადმყოფის ფერი უნდა მქონდეს, თავზე პირსახოცი წამაკრეს... ბებია ექიმთან წავიდა. ნახევარ საათში ექიმი ცხენით შემოვიდა ეზოში.

– რა მოგივიდა, ბიჭო? – მკითხა ექიმმა და ლოგინზე დაჯდა.

– ვკვდები, ექიმო!

– რა გტკივა?

ასეთ კითხვას არ ველოდი და შიშით ბეზიას შევხედე.

– ყველაფერი, – თქვა ბეზიამ.

– თმა გტკივა?

– კი, – ვთქვი მე. ამ დროს მეზობლებიც მოვიდნენ: ილარიონი და ილიკო.

– რალაც, ამ ბოლო დროს, ცუდად არის ბავშვი, – თქვა ილარიონმა.

– მაგალითად, როგორ, რა ანუხებს?

– მაგალითად, ჭამა არ უნდა. ხუთი დღის წინ ჩემთან იყო და მარტო ერთი მჭადი და სამი თევზი ლობიო ჭამა.

– რას ამბობ, კაცო? – თქვა ექიმმა.

– კი, ადრე ყველსაც ჭამდა, იმ დღეს კი მეტი არაფერი ჭამა.

– მართლა, ბიჭო? – მკითხა ექიმმა.

– კი, ექიმო.

– ახლა შემწვარი წინილა, კარგი ყველი, მოხარშული დედალი, ან კარგად შემწვარი თევზი არ გინდა?

– გადარეც ეს კაცი ბავშვს, – ჩემად თქვა ბეზიამ. ილიკოს ასეთ მენიუზე დაახველა და ჩქარა გავიდა გარეთ. ილარიონი იქ დარჩა და ვითომ სურათებს უყურებდა.

– კიდეც რა გტკივა? – მკითხა ექიმმა ღიმილით, მერე პირსახოცით ნაზად მომწმინდა პირიდან ნერწყვი.

– კიდეც, ცხვირს აცემინებს, – თქვა ილარიონმა.

– ჰოო? კარგი, კიდეც რა გტკივა, ყმანვილო?

– კიდეც ცოტას... – თქვა ილიკომ და თითოთ თავთან რალაც აჩვენა. მივხვდი, რაშიც იყო საქმე.

– აბა, ერთი მითხარი, ეს რამდენია? – თქვა ექიმმა და ხუთი თითი მომიტანა ცხვირთან.

– შვიდი! – ვთქვი მე და სულელივით გავიღიმე.

– მართალია! – თქვა ექიმმა.

ილარიონს სათვალე ჩამოუვარდა, ბეზია უკან დადგა. ექიმმა თვალებში ჩამხედა და იკითხა:

– ნათესავენ და მეზობლებს თუ სცნობს?

– ხანდახან სცნობს, – თქვა ილარიონმა.

– კარგი, ეს კაცი ვინ არის? – მკითხა ექიმმა ილიკოზე.

– ეს კაცი არ არის, ეს ცხოველია. – ვთქვი მე სულელივით.

– ზურიკო, ბიჭო, ვერ მიცანი? ილიკო ვარ, შენი ილიკო ბიძია! – მითხრა ილიკომ.

მე უარი ვთქვი. ბეზიამ ქვედა ტუჩზე იკბინა.

– რას ასმევთ ავადმყოფს? – იკითხა ექიმმა.

– არაყს ვუსვამთ შუბლზე, – თქვა ბეზიამ.

– მომიტანე აქ ის არაყი! – ბეზია გავიდა და არაყი მოიტანა.

– ის ჩაის ჭიქა მომეცით! – თქვა ექიმმა.
 მოუტანეს ჩაის ჭიქა. ექიმმა ჭიქაში ჩაასხა არაყი და დაიწყო:
 – ეს ბავშვი ძალიან ცუდად არის, ალბათ დილამდე ვერ იცოცხლებს, ახლავე
 საავადმყოფოში უნდა წავიყვანოთ, სასწრაფო ოპერაცია არის სჭირო.
 – რისი ოპერაცია, ექიმო? – წამოვხტი ლოგინიდან.
 – თავის!
 – არა! – იყვირა ბებიამ. – რად უნდა ოპერაცია ჯანმრთელ ბავშვს... ადექი, ბიჭო,
 მართლა ავად კი არაა ბავშვი. კაკალივით მაგარია ჩემი ზურიკელა!
 – ჰოდა, ღმერთმა კარგად გამყოფოთ! – თქვა ექიმმა და არაყი ჩაის ჭიქით დალია.
 ილარიონმა ექიმს მსხალი მიუტანა. ექიმი დაგვემშვიდობა. როდესაც იგი ოთახიდან
 გადიოდა, ბებიას უთხრა: – ასე ჯანმრთელი ბავშვი მთელ სოფელში არ დადის...
 მერე შეჯდა ცხენზე, ხელი დაგვიქნია და გაუდგა გზას.

პარაშუტი

(გოვა კიკილაშვილის მიხედვით)

ცხელ ზაფხულში ღამით მამიდა სახლში გვიან შეგვიყვანდა მე, ჩემს ბიძაშვილებსა და
 მამიდაშვილებს. დაგვბანდა, წინილებივით დაგვანწვენდა და გვეუბნებოდა:

– ტკბილად იძინეთ! – თვითონ იქვე დაჯდებოდა და გვიყვებოდა ზღაპრებსა და ამბებს.
 ჩვენც ინტერესით ვუსმენდით ამ ისტორიებს. რა ვიცოდით მაშინ, რომ ბევრ ამ ამბავსა და
 ზღაპარს გავიხსენებდით მერე. მართლაც, ბევრი რამე ვუამბე შემდეგ ჩემს შვილიშვილს, მათ
 შორის ესეც...

– იცი, პატარა როცა ვიყავი, მეც გავხდი ჩემპიონი, როგორც შენ! შენ ფეხბურთში ხარ
 ჩემპიონი, მე კი – პარაშუტით ხტომაში! – ვუყვები ერთ საღამოს ჩემს შვილიშვილს. დათუნამ
 გაკვირვებისგან პირი დაალო:

– ომში იყავი?!

– არა, მაშინ ომი არ იყო. შენ რომ ახლა ხარ, მაშინ მე იმაზე რვა წლით დიდი ვიყავი.
 შენი პაპის მამა ანუ მამაჩემი იყო ომში და მერე სამხედრო საქმის მასწავლებლად მუშაობდა
 ჩვენს სკოლაში. ყველას ძალიან უყვარდა. გვიყვებოდა ომის ამბებს და ჩვენც დიდი
 ინტერესით ვუსმენდით. ერთხელ ჰკითხა მოსწავლეებს:

– თვითმფრინავით გიფრენიათ?

– საიდან, მასწ?

გაიცინა შენმა დიდმა პაპა ირაკლიმ და რამდენიმე დღე არ იყო სოფელში. ერთ
 დღესაც გვესმის თვითმფრინავის ხმა. გადაუფრენს ამ ჩვენს სკოლას, გადმოუფრენს,
 გადაუფრენს, გადმოუფრენს... გამოვედით კლასებიდან და ვხედავთ, რომ თვითმფრინავი
 ქალაქის ბოლოს, მინდორში, დაჯდა. გადმოვიდა ვიღაც ფორმიანი კაცი, მერე – პაპა
 ირაკლი, მერე – კიდევ ვიღაც კაცი. მთელი სკოლის ბავშვები გავიქეცით და ვუყურებთ ამ

თვითმფრინავს, მოგვწონს ფრთები, წითელი ვარსკვლავები, კაბინა. ბოლოს ჩაკეტა მფრინავმა ის თვითმფრინავი, გვერდით სკოლის თოფიანი დარაჯი დაუყენეს და თვითონ წავიდნენ სასტუმროში. მეორე დღეს ადრე მივედით სკოლაში. მოვიდნენ ჩვენი სტუმრები და მეთერთმეტეკლასელები შეიყვანეს დარბაზში, მოიტანეს პარაშუტი, გაშალეს და ასწავლიან მის ჩაცმას, მიწაზე ხტომას... მეც იქვე ვარ. მაშინ მერვე კლასში ვიყავი.

გავიდა რამდენიმე დღე. ბიჭებმა იციან, რომ პარაშუტით გადმოხტებიან თვითმფრინავიდან. დავდივარ მეც მათთან ერთად და ვამბობ ჩემს მეგობრებში:

– მეც გადმოვხტები პარაშუტით! კლასის ჩემპიონი ვიქნები!

ბიჭები იცინიან, არ სჯერათ. წავედით მინდორში, სადაც თვითმფრინავი იდგა. ვხედავ, დგას სასწორი და ვინც სამოც კილოზე ნაკლებია, არ უშვებენ. ჩემმა მეგობრებმა სიცილი დაიწყეს:

– არა, შენ ვერ გადმოხტები!

ამწონეს... ორმოცდარვა კილო ვარ! მივიღე უარი, დავჯექი და ვტირი: „ყველა აფრინდება და გადმოხტება... მე კი...“

მიყურა მამაჩემმა, მიყურა და მივიდა ინსტრუქტორთან, დაელაპარაკა, ის კი თავს აქნევს, უარს ამბობს... ბოლოს დამიძახა მამაჩემმა და მეუბნება:

– აბა, ჩქარა მოიტანე ოთხი აგური!

ვეუბნები ბიჭებს:

– ჩქარა, აგური... ოთხი აგური!...

– ოთხი რატომ? – მეკითხება დიძო, – ორი გინდა: ერთი მარცხენა ხელში, მეორე – მარჯვენაში და ირტყი თავში აქეთ-იქიდან!..

ბოლოს ვიშოვე ოთხი აგური.

მომცა მამაჩემმა თბილი შარვალი, შეკრა ქვევით ტოტები და თითო ტოტში ორ-ორი აგური ჩადო. ისევ ამწონეს, სამოც კილოს ცოტა აკლდა. ზურგზე ამკიდეს პარაშუტი, ოცდაათი კილო იყო, ვერ დავდივარ... შემსვა თვითმფრინავში მამაჩემმა. ავფრინდით, ჩავიხედე ქვემოთ და ძალიან შემეშინდა... აღარც გადმოხტომა მინდა და არც კლასის ჩემპიონობა!.. მეშინია, ვზივარ სკამზე, ვკანკალებ...

– აბა, წავედით! – დამიძახა მფრინავმა და ზურგში მომხვდა მისი დიდი ჩექმა...

– ვაი, დედა! – დავიძახე და გადავეშვი ქვევით. მიფრინავ, ტრიალებს მთელი ქვეყანა... გაიხსნა პარაშუტი და ძლიერმა დარტყმამ სამჯერ ამომატრიალა. ცოტა ხანში ვხედავ, ვკიდივარ ჰაერში, როგორც ჩურჩხელა, ვიქნევ ფეხებს და ვგრძნობ, რომ ვშორდები ჩვენს ქალაქს. თვითმფრინავი დაჯდა, აფრინდა, გადმოყარა ყველა ჩემი კლასელი, მე კი მიფრინავ და მიფრინავ... საით, არ ვიცი. ბოლოს ცხვრის ფარასთან ჩამოვვარდი, ეტყობა ჰაერსა და ქარს აღარ უნდოდა ჩემი ფრენა. გონს რომ მოვედი, მესმის ძაღლის ყევა, მწყემსის ხმა და თოფის სროლა...

– ჰა, ტა-ტა-ტა! დაგიჭირე, შე, ფაშისტების ჯაშუშო?!

გადავიფარე პარაშუტი და იქიდან ვხედავ, რომ ძაღლები სხედან ირგვლივ. მწყემსი კი წამოწვა, სიგარეტი ამოიღო და ამბობს:

– აი, მომცემენ მედალს და აღარ ვიქნები მწყემსი!

მე კი თვითმფრინავით მეძებენ. მამაჩემი ნერვიულობს, სამხედრო ინსტრუქტორიც. მიპოვეს ბოლოს, როგორც იქნა. მამაჩემმა იმ მწყემსს თავისი ვერცხლის პორტსიგარი აჩუქა. წამომიყვანეს და წამოვედი სახლში. უფროსმა ბიჭებმა სიცილი დაიწყეს:

- როგორა ხარ, ჩურჩხელ! კარგი იყო ღრუბლებში?

მე გავიციე და ამაყად ვუპასუხე:

- რა იყო, თქვენ ორ-ორ წუთს იყავით ჰაერში, მე კი მთელი საათი ვიფრინე!
- ჰო, ჰო! ჩემპიონი ხარ! – მითხრა სიცილით მფრინავმა, – ასეთი რამ არ მახსოვს, მთელი საათი იყო ჰაერში.

დათუნამ დაამთქნარა, ამაყად შეხედა ჩემპიონ პაპას და მითხრა:

- იცი, ქეთი მამილამ დიდი თვითმფრინავი მაჩუქა! შენ მამიდა გყავს? – მალე ტკბილად ჩაეძინა.
- არა, ახლა არ მყავს, მაგრამ კარგი მამიდა მყავდა და ძალიან მიყვარდა! – ვუთხარი ჩემს შვილიშვილს.

მამიდა

(გოვა კიკილაშვილის მიხედვით)

სიტყვა მამიდა, ალბათ, მარტო ქართულშია. ამიტომ ქართველი ბავშვის ცხოვრებაში მამიდას განსაკუთრებული ადგილი აქვს. მეც ძალიან მიყვარდა მამიდაჩემი. ვფიქრობ, ამის მიზეზი ისაა, რომ მამიდებმა უფრო კარგად იციან, რა გვინდა. მერე რა, რომ ჩვენგან შორს ცხოვრობენ, ჰყავთ შვილები, შვილიშვილები...

მამიდა ჩვენს ოჯახზე ძალიან ზრუნავდა. მამაჩემი მან გაზარდა. მამაჩემი რომ გადაასახლეს, ჩემი უფროსი და-ძმის პატრონიც ის იყო. ასე რომ, მამიდა ჩემი „ბებიაც“ იყო, როგორც მამაჩემის გამზრდელი. სამწუხაროდ, არც ერთი ბებია და პაპა არ მახსოვს. მხოლოდ მამაჩემის დედის, მარო ბაბოს სახე მახსოვს. მაშინ ახალქალაქში ვცხოვრობდით. მე საბავშვო ბაღში მიმიყვანეს, მაგრამ ავად გავხდი – სიცხე მქონდა. მასწავლებლებმა ბებიაჩემს დაუძახეს. ის იყო ჩემი პატრონი. დედა ავად იყო, მამა კი – ბათუმში, ჯარში იყო. იმ სურათს მთელი სიცოცხლე ვხედავ: ღიმილით მიყურებდა წელში მოხრილი, მარიამ ბაბო, შავი კაბა ეცვა, მეტი აღარაფერი მახსოვს მისი, არც სიტბო, არც გაბრაზება, არც მოფერება. მოვიდა ასე ანგელოზივით და წავიდა... მერე მისი სახე მამიდის სახეს მაგონებდა... მამიდა მხოლოდ ზოგჯერ გაიღიმებდა... არა, არ იყო ბრაზიანი. ასე გაატარა მთელი ცხოვრება. ხან ვის მარხავდა, ხან ვის... მშობლებს, ძმებს, ქმარს, შვილებს... სულ ასეთი მახსოვს, ტიროდა და შავი ტანსაცმელი ეცვა... ჭრელი კაბა ვერ ჩაიცვა.

ერთი დიდი ყუთი ჰქონდა, იქ ინახავდა შავ კაბებს და თავსაფრებს... სულ ქვევით – თავისი ქორწილის ტანსაცმელს. ამ კაბის ზევით იდო ახალი შავი კაბა, ახალი თეთრეული და ერთი ზომით დიდი ფეხსაცმელი. ფიქრობდა: „სიკვდილის შემდეგ ამას ადვილად ჩამაცმევინ.“ ერთხელ, როდესაც მისი ვაჟი ერთი თვით ექიმთან იყო წასული, მამიდამ მითხრა:

– თუ ვახოს ჩამოსვლამდე მოვკვდი, ჩამაცვით ის კაბა, საქორწინო კაბის ზემოდან რომ დევს.

მამიდამ მოყვა ერთი ამბავი, რომელიც ანეკდოტად დადიოდა კახეთში.

– სანდრო ხომ გახსოვს, შანშიაშვილი? ჰო, პატარა სანდრიკას ბიძა, პოეტი?! იცი შენ, მან ციურიხის უნივერსიტეტი დაამთავრა. ძველად ქიმიკში ასეთი წესი იყო: მხოლოდ ციურიხში მიდიოდნენ და იქ სწავლობდნენ, სხვა უნივერსიტეტი არ მოსწონდათ. აგერ, ავლიპი ზურაბაშვილმაც იქ ისწავლა! ეჰ, რატომ პაპაშენი არაა ცოცხალი... ჩვენც არ ვიქნებოდით ასე...

მამიდის სევდიანი თვალები დავინახე, მერე უცხად გააგრძელა:

– ჰოდა, ერთ დღეს დაღლილი სანდრო ქვემოდან მოდის ფეხით, მხარზე თოხი აქვს გადებული. მაშინ ომი იყო და ყველა თავის პატარა მიწაზე მუშაობდა, თუ არ იმუშავებდა ზამთრისთვის არაფერი ექნებოდა. მწერალი სანდრო, ფსიქიატრი ავლიპი ზურაბაშვილიც და მსახიობი ვასო გოძიაშვილიც სოფელში იყვნენ, კიდევ სხვა ბევრი ადამიანი იყო იქ. მაშინ ყველას ხარი, ცხენი და ვირი ჯარისთვის წაიყვანეს, იარაღი კი მთებში აჰქონდათ. დავრჩით ასე... მე ერთი ჩოკინა (პატარა ვირი) დავმალე და გავზარდე... იმ დღეს გამოვიყვანე, სანდრომ რომ ამოიარა. ეს ჩოკინა დარბის ჩვენს ეზოში. დაინახა სანდრომ და გაუხარდა.

სანდრომ იფიქრა: „ხვალ ვითხოვ ვირს და ვენახში ამ ურიკით წავალ, თანაც კავკასიონის მთებიდან ჩემთან მუზაც მოვა, ლექსსაც დავწერ“. შემოიხედა ეზოში და მეძახის:

– ანიჩკ, ხვალ თქვენი ვირი მათხოვე, შორს მივდივარ!

შემეშინდა. ძლივს გავზარდე, მოვუარე ამ ვირს. ვინმე გაიგებს, რომ დავმალე და ორივეს გაგვიშვებენ საჯარიმო ბატალიონში ფრონტზე, სანდრო კი ვირს მთხოვს! ადრე თვითონ მანქანით დადიოდა და არც კი გააჩერებდა... უცებ ვეუბნები ამ დიდ კაცს:

– რას ამბობ, სანდრო! ახალი მოყვანილი გვყავს, არც ურიკის წაყვანა იცის და არც წყლის ამოტანა! – სანდრო ცივად წავიდა. მთელი ზაფხული არ მელაპარაკებოდა, შემოდგომაზე კი მე თვითონ დავეხმარე და მთელი ყურძენი ერთად ამოვიტანეთ.

მერე ბევრი ვილაპარაკეთ. გავისხენეთ სანდროს სახლიც, მისი დისშვილი სანდრიკა, ჩემი მეგობარი, ჩვენი პროფიზორი, ექიმი და ბევრი სხვა ვინმე. მამიდამ მთხოვა:

– აბა, თქვი, სანდროს ბაღში ხილს როგორ იპარავდით!

მართლა საინტერესო ამბავია! ხილი ყველას გვქონდა, მაგრამ სხვისი ბაღის ხილი გვიყვარდა. აქ იყო შიშის, რისკის, მერე – მშობლების გაბრაზება.

ხშირად მწერლის ჯოხიც გვხვდებოდა. ყველას ეზოში იყო: ლეღვი და ქლიავი, ვაშლი და კომში, ატამი, თხილი და კაკალი! მაგრამ სხვისი ხილი ასჯერ უფრო ლამაზი ჩანდა და სუნიც უფრო კარგი ჰქონდა.

სანდრო ჩამოდიოდა სოფელში და ამაყად ლაპარაკობდა:

– აი, ის ხე მიჩურინმა მაჩუქა, ის ატამი – მეურნეობის დირექტორმა... ის ვაშლი დიდმა მწერალმა გიორგი ციციშვილმა მაჩუქა. – ეს ლიმონი სამეგრელოდან ჩამოვიტანე, დადიანების ბაღიდან და ასე შემდეგ. ჩვენც ვისმენდით და ხილის დამწიფებას ვუცდიდით! ჯერ ყველაფერს კარგად ვათვალიერებდით... მერე წელზე მაგრად შემოვიჭერდით ქამრებს და მივდიოდით. ავაგებდით პერანგებს, შარვლებს გავიხდიდით და ჩაყვრიდით შიგ საზამთროს

თუ ნესვს, კიტრსა და პამიდორს, მერე მოვრბოდით. სალამომდე ვიმალებოდით და თან ხილს ვჭამდით.

სანდრომ ერთხელ გვაპატია, მეორედ, მერე დაბარა ღობის ძირი, გაასწორა და წავიდა თბილისში. რამდენიმე დღეში დაბრუნდა. მთელი დღე სახლში იყო, ჩუმად ვუყურებდით ღობიდან. რაღაცას ზომავდა. მერე აივანზე დანვა და დაიძინა. ჩვენ ვერ გავიგეთ, რა გააკეთა. ძალიან ცხელოდა და წვედით სოფლის წყაროზე, უცებ იქ სანდრო მოვიდა! მოაგროვა ჩვენი ტანსაცმელი და დაიწყო ბიჭების ფეხების გაზომვა: ვნევართ ნავში, ფეხები ზევით გვაქვს, ნავის პირზე. მოგვადებს პატარა ჯოხს ფეხზე და გვეუბნება:

– ამოდი, ჩაიცვი! – ამოდიოდა ბავშვი და სანამ ჩაიცვამდა, ხუთჯერ მაინც მოხვდებოდა უკან ჯოხი. ტირილით მირბოდნენ ბიჭები სახლში. მე კი არ ამოვედი ნავიდან, ხან იქით გავცურე, ხან აქეთ. სანდრო უკან დარბოდა ჯოხით. წყალი ცივი იყო და ტუჩები ლურჯი მქონდა, ვკანკალებდი. უცებ ამოვხტი ნავიდან, მაგრამ სანდროს ჯოხი მეც მომხვდა. ამ დროს დავინახე მამიდაჩემი. სწრაფად მოდიოდა, ხელში დიდი ჯოხი ჰქონდა. დაინახა სანდრომ მამიდაჩემი და გაიქცა სახლისაკენ. მამიდაც მივიდა ეზოს კართან. სანდრომ კარი ჩაკეტა. მამიდაჩემი ყვიროდა:

– ბავშვი მომიყვანეს მშობლებმა და გალახული როგორ ჩავიყვანო?

– აბა, რატომ იპარავს სხვის ხილს, შენს ბაღში არაა ხეები?

– შენც იპარავდი ხილს პატარა რომ იყავი, მამაჩემის ბაღში დაგიჭირეს. ვინმემ გცემა?

ბოლოს მამიდაჩემი წავიდა. სანდრომ კარი არ გააღო და ღობის იქიდან შემინებული ლაპარაკობდა. თვითონ ეძახდა ჩემს მამიდას ოთარაანთ ქვრივს. მე, რა თქმა უნდა, მაინც დამარტყა ერთი-ორჯერ მამიდამ ჯოხი... იმ საღამოს ორი კილო ლეღვი ძალით მაჭამა. ძალიან ცუდი იყო!.. იმის მერე ხილს არ ვიპარავდი!

ბავშვობაში ჩვენთვის კანარის კუნძულები ჩვენი პაპების სახლები იყო. სკოლა რომ მთავრდებოდა, რეკავდა ჩვენთან მამიდა და მამას ეუბნებოდა:

– გამოუშვი ბავშვი სოფელში!

მამას არ უნდოდა ჩემი გაშვება, მაგრამ დის ოჯახში ზაფხულში ერთი კაცი ხომ უნდოდათ?! მეც მიხაროდა მამიდასთან წასვლა. აბა, რა საქმე იყო იმდენი იქ?

სტუმრის მოსვლის დროს ძალიან ცივი წყალი მომქონდა წყაროდან დღეში სამჯერ.

– კარგი ბიჭი წყალს მალე მოიტანს, – იტყოდა ვინმე უფროსი. ჩვენი სახლიდან ერთ კილომეტრში იყო პაპაჩემის აშენებული წყარო და იქ მივდიოდი.

კვირაში ერთხელ მამიდის ქმართან ერთად ვენახში მივდიოდი, ატამს ვკრეფდით, ხილის ჩირს ვაკეთებდით... სხვა დროს თავისუფალი ვიყავი.

მაგრამ იმ სოფლამდე დიდი გზა იყო, მე კი – პატარა. ვნერვიულობდი როგორ მივიდოდი მამიდის სოფლამდე.

ზოგჯერ ფეხითაც დიდ გზას გავდიოდი მამიდის სახლამდე.

მარცხნივ მონასტერი იყო. ხალხი არ დადიოდა იქ, ზოგიერთი მოხუცი მივიდოდა და სანთელს დაანთებდა. სანთლის სუნი გვიყვარდა.

გზის იქით დიდი მინდვრები იყო. იქ არათერს თესავდნენ და სულ მიკვირდა. მერე მამიდას ვკითხე:

– რატომაა იქ ბევრი ყაყაჩო?!

– იქ, შვილო, ომები იყო, ქართველების ბევრი სისხლი დაიღვარა. ეკლესიის მსახურებმა თქვეს: ნუ შეაწუხებთ აქ გმირების სულებს!

– ყაყაჩო ასეთ ადგილებში ამოდის. მერე კომუნისტებმა ვენახები გააშენეს იქ.

ამ გზაზე ყველა ქვა ვიცოდი და წლიდან წლამდე ვითვლიდი ნაბიჯებს: გაიზარდა ჩემი ნაბიჯები და შემცირდა დრო!

ჩვენი სოფლიდან მეორე მსოფლიო ომში ექვსასი კაცი წავიდა და მხოლოდ სამასი დაბრუნდა. მათი სახელები სასაფლაოს კედელზე იყო დაწერილი... შემდეგ სოფელში წერილებიც მოვიდა: ზოგი გერმანიიდან, ზოგი – იტალიიდან. ამას წინათ მაროს, რომელიც ბოლო დროს ძალიან მხიარული იყო, ჰკითხეს:

– შენი ქმრისა ხომ არაფერი იცი? წერილი მიიღე?

– როგორ არა. ბუენოს-აირესში არის! – უპასუხა ამაყად მარომ, ჩანთიდან ამოიღო პატარა რუკა და თითი დაადო ერთ ადგილს...

მამიდას ერთი ხის ჩემოდანი ჰქონდა. იქ ინახავდა ჩურჩხელებს, ლელვის, ატმის, მსხლისა და ვაშლის ჩირს, ბროწეულს. ჩემი უფროსი მამიდაშვილი ომში დაიკარგა. მამიდაჩემს სჯეროდა, რომ მისი შვილი გააღებს ჭიშკარს, შემოვა ეზოში, ჩამოჯდება, სიგარეტს მოსწევს და დაიწყება ლხინი...

მაგრამ ჩემი მამიდაშვილი არ დაბრუნდა, მამიდაც სიკვდილისთვის ემზადებოდა. დაიხოცნენ მისი ძმები, ქმარი, ორი შვილი, ორი ძმისშვილი... ერთხელ მითხრა:

– ახლა ჩემი წასვლის დროც მოვიდა. მიწის ზევით ხომ არ დავრჩები?

– კაი, რა, მამიდა, ჯერ ორი კაბა და ფეხსაცმელი კიდევ გაქვს!

– არა, იქ იმდენი ხალხი მელოდება. არ მინდა აქ ყოფნა! – მიპასუხა მამიდამ...

მამიდა იმ ოთახში გარდაიცვალა, სადაც ზღაპრებს გვიყვებოდა... ზამთარში ღუმელი იდგა იქ და ამიტომ ვინეჩით, ვისმენდით ათას ამბავს. იმ დღეს კი ოთახში სიცივე იყო... გავვდი და აივანზე ტახტზე დაჯექი. დილამდე იგონებდნენ ნათესავები და მეზობლები მამიდაჩემის ცხოვრებას...

გადაუხდელი იუბილე (ვოვა კიკილაშვილის მიხედვით)

როველი დიდი ხნის წინ იყო დამთავრებული, როცა ჩემმა მეგობარმა კაკომ დამირეკა:

– მამაჩემმა გთხოვა, სასწრაფოდ ჩამოდი!

ვერ გავიგე, რა მოხდა. ვიფიქრე: „აღბათ, ავადაა, დახმარება უნდა... მაგრამ ექიმი მე არა ვარ და...“

მანქანით წავედი. მეგობრის ეზოსთან ხალხი დავინახე. მაშინ მივხვდი, რომ კაკოს მამა, არჩილა, მოკვდა. იქ ბევრი ახალგაზრდა იყო...

წესის მიხედვით გავაკეთეთ ყველაფერი. ბოლოს სუფრასთან დავსხედით. ქორწილის სუფრას ჰგავდა...

კაკომ აიღო ჭიქა და თქვა:

– მამაჩემს ძალიან უნდოდა თქვენთან ქეიფი. მერე მე დამნიშნა თამადად და თქვა, რომ მამამისს ასე უნდოდა:

– ყველას გახსოვთ მამაჩემი, – მერე მოიგონა მისი ცხოვრება და ბოლოს თქვა: ვადღეგრძელოთ ღმერთი, რომელმაც თავისი შვილი მიიღო იქ, საიქიოში.

რამდენიმე ჭიქით წასული ნათესავები დავლოცეთ და კაკომ გვიაშბო:

ერთ დღეს მამაჩემი სკოლიდან ძალიან მოწყენილი დაბრუნდა შინ. ხომ იცით, იქ მუშაობდა სამხედროს მასწავლებლად... დამიძახა და მითხრა:

– ვერა ვარ, შვილო, კარგად!

– არაფერი გეტყობა, ოცი კილომეტრი ირბინე შენს მოსწავლეებთან ერთად და ახლა ამბობ ამას?

– ჰო, ბოლო ვიყავი და მეც ეგ მანუხებს!.. – იმ დღის შემდეგ მართლა ვერ იყო კარგად. ცოტა ხანში მითხრა:

– ცოტა რამეს გიტოვებ და რასაც გეტყვი, ის გააკეთე!

– რას მითოვებ? ვერ მიგაქვს და ამიტომ? – ვიხუმრე, მამამ მწარედ გაიღიმა.

– მოკლედ, ჩემი ფული სამჯერ შემიჭამა მთავრობამ. ცოტა რამ მაინც შევინახე ჩემს დასამარხად... მთელი ცხოვრება ვნატრობდი, რომ ერთხელ დავპატიუებდი ყველა ნაცნობ-მეგობარსა და ნათესავს, კარგად ვიქეიფებდით... ეჰ, ქორწილიც ცუდ დროს მქონდა, ცოტა ხალხი მყავდა. სულ მინდოდა და ვერც დაბადების დღე გადავიხადე: 30 წლის რომ გავხდი, ვერ მოვახერხე; 40 წლის გადახდა არ შეიძლებოდა, 50-ზე ჩემი სიღედრი მოკვდა, 60-ზე ომი იყო, ვის ჰქონდა ქეიფის თავი... ახლა 70-ს ცოტა მიკლია და მე მალე წავალ იქ... ისეთი სუფრა უნდა იყოს, რომელზეც სიცოცხლეში ვოცნებობდი. მზარეულად ჩვენს ღუტას დაუძახე, ყველაფერი იცის... ისე, ყველაფერი ჩაინერე...

ავიღე ქალაქი და დავინყე ჩანერა:

„საჭმელი ბევრი დაანყვეთ და ახლო-ახლოს, დიდი შოთის პურები – შუაში, ჯონჯოლი – ხახვით და კახური ზეთით, მწვანილი, ხახვი, ბოლოკი ცალკე თევზზე დაანყვე, მოხარშული ხორცი ბევრი უნდა, გვერდით ნიორწყალი დაუდეთ. ერთ მხარეს მოხარშული, სოფლის დედალი დადეთ, თან დანით დაჭერით და არა სეკატორით. ყველი ორნაირი: ბადიაურში იყიდე ლევანასა და მისი ცოლისგან, სულგუნი – რძიანი, ნადუღიც იმათ აქვთ, მარილი და პიტნა უნდა, არ დაგავინყდეს. ნიგვზიანი ლობიო ბევრი არ გინდა, ჩამოატარეთ... თევზი რამდენიმე სახის: მოხარშული – ქინძმარში (ზემო ქედაში ტოლიკას უთხარით ჩემი სახელი და ის მოგცემთ). კარგ თევზსა და ხიზილალას ჩემი მეგობარი ლეკები ჩამოიტანენ. კიდევ გოჭა თევზი იყიდე – პომიდვრის სანებლით მოამზადე, გაუკეთე ხახვი, ქინძი, ნიორი და შიგ ჩაანყვე... ჰო, ზეთისხილი... როცა ცოტას დაღევენ, მაშინ შემოიტანე ცხელი ლობიო, ხახვით, ქინძით, ცოტა ნივრით... მერე – ყაურმა პილპილით და ხახვით... მერე ჩამოატარეთ ძროხის ხაშლამა. დებერტირის ბაზარში ალმასა არის ხორცის ოსტატი, სუფთა კაცი. ის თვითონ დაჭრის ხორცს, თან სუფრაზეც დაუძახე, ჩემი კარგი მეგობარია... მარილი არ დააკლოთ და

ცხელ ხორცს დააყარეთ ქინძი. მერე მწვადი ჩამოატარეთ, დიდი ნაჭრები... მაშინ ახსენეთ ომში დაღუპული მეგობარ-ნათესავები და „გაფრინდი, შავო მერცხალოც“ იმღერეთ...

– რას ამბობ, კაცო, ასეთ სუფრაზე? – შევეპასუხე მე.

– არა, აბა, ამერიკული მუსიკა რად მინდა მკვდარს? რასაც გეუბნები, ის გააკეთე... ჰო, ბოლოს მიიტანეთ შილაფლაფი. კაი ნაჭრები აიღეთ, ყვითელი ბრინჯი უნდა, შავი პილპილი და ძირა. ხალხი როცა დაიღლებ, წასვლის წინ, მაშინ შემოიტანე, ადრე არ გინდა. აი, ეგაა!

– უჰ, სულ ეგაა? ღვინო რომელი, გურჯაანი თუ მუკუზანი?

– ჰო, ეგა! ღვინოს ჩემი მეგობარი ლერი ჩამოიტანს ანაგიდან, იმასთან მაქვს შენახული.

– ბოზბაში?

– კარგია, რომ თქვი. ეგ მესამე სადღეგრძელოს მერე უნდა. ხომ იცი, როგორ კეთდება? დამატება თუ მოითხოვეს, დაუმატე... აი, ამას ყველაფერს თუ გააკეთებ, ვიფიქრებ, რომ ჩემმა შვილმა იუბილე გადამიხადა!.. ჰო, რაც მთავარია! ყველა შენს მეგობარს დაუძახე, ახალგაზრდებს. ჩემი მეგობარი ერთი თუ ორია ცოცხალი... ისწავლეთ, რომ ასეთი იუბილე სიცოცხლეში სჭირდება კაცს... სიცოცხლეში უნდა დაფასება, როცა ჯანმრთელია... კაცი წავა, იქიდან ვერც დაინახავს და ვერც მოისმენს ყველაფერს, რაც სიცოცხლეში უნდოდა... სული ეტკინება!“

ჩემმა მეგობარმა ყველაფერი ისე გააკეთა, როგორც მამამისმა სთხოვა მას სიკვდილის წინ...

HELLADOS

(ნოდარ დუმბაძის მიხედვით)

იანგული

იანგული იყო სოხუმელი ბერძენის, ხრისტო ალექსანდრიდის, შვილი. ის გამხდარი, მაღალი და ძლიერი ბიჭი იყო. ლამაზი ცხვირი, შავი თვალები და გრძელი ხელები ჰქონდა. იანგული თოთხმეტი წლისა იყო, მაგრამ ყველას მისი ეშინოდა. ორ-სამ ბიჭს სცემდა ერთად. კატასავით სწრაფი იყო, ძლიერი და ჯანმრთელი.

იანგული მდინარის პირას ცხოვრობდა მამასთან ერთად. დედა არც კი ახსოვდა. პატარა ბოსტანი ჰქონდათ. ერთი ძროხა ჰყავდათ. რძეს, მანონსა და მწვანელს ყიდდნენ ბაზარში. იანგული არსად არ სწავლობდა, მამამისს ეხმარებოდა ან ქუჩაში იყო. ის ბიჭებს ართმევდა ხურდა ფულს, ფერად ფანქრებს, კალმისტრებსა და სიგარეტს. მეორე დღეს იმ ნივთებს იმავე ბიჭებთან იათად ყიდდა. მერე მათ ფულზე ეთამაშებოდა. ასე იყო ყოველდღე. 14 წლის იანგული ნამდვილი პატარა ღიქტატორი იყო.

ჯემალი მუსიკის მასწავლებელთან

ჩვენი ნაცნობობა 1938 წლის შემოდგომაზე დაიწყო. ობოლი ვიყავი და დეიდაჩემმა ნინამ თბილისიდან ჩამომიყვანა. მეორე დღესვე მთელ სოხუმში ცნობილ მუსიკის მასწავლებელთან, ელენა მიხაილოვნა ნავროდსკაიასთან, მიმიყვანა და ძალიან სთხოვა:

– ობოლია, დედამისს ვიოლინოზე დაჰყავდა, უარს ნუ მეტყვით. ფულის ორჯერ მეტს გადაგიხდით.

ნავროდსკაიამ გამოცდა მომიწყო:

– აბა, სმენა როგორი გაქვს! – შემამოწმა და მოეწონა, მერე მითხრა:

– ნოტები წაიკითხე!

წავიკითხე... შემდეგ ნახა ჩემი თითები, მეორე ოთახში გავიდა, ვიოლინო გამოიტანა და მითხრა:

– აბა, ააწყვე! – დეიდაჩემი შიშით მიყურებდა, მაგრამ ვიოლინო ავანწყვე და გაუხარდა.

– ახლა ბეთჰოვენის „ზაზუნა“ დაუკარი! – მითხრა ელენე მიხაილოვნამ და სავარძელში ჩაჯდა. დეიდაჩემმა სთხოვა:

– ელენა მიხაილოვნა, იქნებ სხვა, უფრო ადვილი, ჰკითხოთ?!

– როგორ, „ზაზუნას“² არ უკრავს? – ჰკითხა გაკვირვებულმა პედაგოგმა დეიდას.

ახლა მქონდა შანსი მუსიკაზე უარის თქმის. ექვსი წლის ვიყავი, როცა დედამ ვიოლინოზე მიმიყვანა. ახლა ვიტყოდი „არას“ და ყველაფერი დამთავრდებოდა, მაგრამ არ ვიცე, რა მოხდა: ხელში ავიღე ვიოლინო და გაისმა „ზაზუნას“ მარტივი და გენიალური მელოდია.

დეიდა ნინას თვალები ცრემლით ჰქონდა სავსე, ნავროდსკაიას სახეზე კი კმაყოფილი ღიმილი დავინახე...

ელენა მიხაილოვნამ ამიყვანა მოსწავლედ!

როდესაც შინ ვბრუნდებოდით, იანგული დავინახეთ. მიწაზე იჯდა და კაკალს ამტვრევდა.

– გამარჯობა, ნინა ივანოვნა! – მიესალმა იგი დეიდას.

– გაგიმარჯოს! – მოკლედ უპასუხა დეიდამ.

– კოკა სადაა? – ჰკითხა იანგულიმ.

– კოკა შენსავით უსაქმო კი არ არის, სკოლაშია! – უპასუხა დეიდამ.

– ეგ ვინაა?

– შენი საქმე არ არის! – უთხრა დეიდა ნინამ.

ჩვენ გავიარეთ.

– ეეე, სკრიპკა! – მომესმა უცეხ. გაკვირვებულმა მოვიხედე.

იანგული მე მაჯავრებდა: ვითომ ვიოლინოს უკრავდა.

– მაიმუნო! – დავუძახე ბრაზით.

– ვინ არის ეს ბიჭი? – ვკითხე დეიდას.

– ბერძენია, იანგული. მაგასთან არ შეიძლება მეგობრობა, ხულიგანია. დღე და ღამე ქუჩაშია.

იანგული და ბიჭები

² ლუდვიგ ვან ბეთჰოვენის „ზაზუნა“.

მეცამეტე სკოლაში დავდიოდი. სკოლის გზაზე რკინიგზის გადასასვლელი იყო. იქ იდგა იანგულიც და ყოველდღე ვხვდებოდი.

ერთი თვე ყურადღებას არ მაქცევდა, იდგა ბიჭებში და რაღაცას თამაშობდა. მაგრამ, რომ დამინახავდა, იმავე წუთში ვინმეს ან ქუდს ჩამოუნევდა თვალებზე, ან ფეხს დააბრტყამდა.

მეც ისე ჩავივლიდი, თითქოს ვერ ვხედავდი იანგულისა და იმ ბიჭებს. ისე კი მინდოდა ბიჭებთან მისვლა და ჩემი ძალის ჩვენება. ჯერ იქ უცხო ვიყავი, მეგობარი არ მყავდა, გვერდით ჩემი უმცროსი დეიდაშვილი კოკა მომყვებოდა და ამიტომ ვერ მივდიოდი მათთან.

ოქროს თევზები

...გავიდა ზუსტად ერთი თვე.

ერთ დღეს ელენა მიხაილოვნას მოწაფე ჰყავდა და მე ჩემს რიგს ველოდი.

მრგვალ მაგიდაზე აკვარიუმი იდგა და შიგ ოქროს თევზები დაცურავდნენ, თან პირს სასაცილოდ ალებდნენ და ჰაერის ბუშტებს უშვებდნენ. „აღბათ თევზებს ძალიან შიათ“, – ვიფიქრე, ამოვიღე ჯიბიდან შავი პურისა და ყველის ბუტერბროდი, ნამცეცები ავიღე და აკვარიუმში ჩავყარე. თევზები ჯერ დაიმაღლნენ, მერე კი სწრაფად დაიწყეს ჭამა.

მე კმაყოფილებით ვუყურებდი აკვარიუმსა და თევზების ცეკვას. მეგონა, რომ მადლობას მეუბნებოდნენ. უცებ ერთი გადმობრუნდა და ზურგზე დაიწყო ცურვა. მალე სხვა თევზებმაც ასე ქნეს. წყალში ხელი ჩავყავი, თევზების გადმობრუნება მინდოდა, მაგრამ ვერა... მალე ოქროს თევზები წყალზე ტივტივებდნენ. შიში ვიგრძენი, გაქცევა მინდოდა. უცებ კარი გაიღო და ოთახიდან ელენა მიხაილოვნა გამოვიდა. წინა მოსწავლეს გამოჰყვა.

– შემოდი! – მითხრა მან. მე ვიდექი და არ მივდიოდი.

– შემოდი, შემოდი! – ისევ მითხრა მასწავლებელმა.

– გაკვეთილი არ იცი? – მკაცრად მკითხა ელენა მიხაილოვნამ და იქით გაიხედა, საითაც ვიყურებოდი... უცებ ქალმა ფერი დაკარგა, სავარძელში ჩაჯდა და ტუჩები გალურჯებული ჰქონდა. მან რუსულად დამიყვირა:

– ეს რა ქენი, შე სულელო ბიჭო?!

– მე არ ვიცი, ელენა მიხაილოვნა... მე მხოლოდ შავი პური და ყველი ჩავყარე...

– მონამლე? ჩემი თევზები მონამლე? – დამიყვირა მან. მერე ტირილი დაიწყო. მახსოვს, რაღაცას ვამბობდი, მისი დამშვიდება მინდოდა... იგი ადგა, აკვარიუმთან მივიდა, იღებდა წყლიდან უსულო თევზებს, კოცნიდა, კვლავ აკვარიუმში აბრუნებდა, თან სიტყვებით ეფერებოდა:

– ჩემო საყვარლებო, ჩემო ლამაზებო, როგორ მოგწამლეს...

მერე ჩემკენ შემოტრიალდა, თვალებიდან ცრემლები სდიოდა... დამიყვირა:

– გაეთრიე ჩემი სახლიდან! აქ ნუ მოხვალ!

მე ცრემლები გადავყლაპე, ვიოლინო ავიღე და უხმოდ გავედი. ძლივს მივდიოდი სახლისაკენ...

ჩხუბი

რკინიგზასთან იანგული და ბიჭები თამაშობდნენ. შინ ვერ მივდიოდი. ბიჭებთან გაფრთხილები და ფეხსაცმლის გასწორება დავინწყე.

– ეეე, სკრიპკა! – იანგული იყო.

– რა გინდა? – ვკითხე.

– მოდი აქ!

– თუ საქმე გაქვს, თვითონ მოდი! – ვუთხარი.

იანგულიმ გაკვირვებულმა შეხედა ბიჭებს და ნელი ნაბიჯით წამოვიდა ჩემკენ.

– შენ არ იცი, მე ვინა ვარ? – მკითხა ამაყად.

– ვიცი! – ვუპასუხე მე.

– მერე, რატომ არ მოდიხარ?

– შენ ვინა ხარ, მე რომ მეძახი? – ვუთხარი და ვიოლინო მიწაზე დავდე.

– იანგული, ასწავლე, ვინცა ხარ! – დაუძახა ვილასამ ბიჭებიდან.

– მიდი, იანგული!

– სიგარეტი! – ხელი გამოსწია იანგულიმ.

– არ ვწევი!

– ფული!

– არ მაქვს!

– ჯიბეები!

– შენ თვითონ მაჩვენე!

ბიჭებმა ჩემად დაიწყეს ლაპარაკი. იანგული დაიბნა, მაგრამ არ უნდოდა ბიჭებისთვის ამის ჩვენება და ვიოლინოსკენ წავიდა.

– ხელი აიღე! – ვუთხარი მე და იქით გავიწიე, მაგრამ იანგულიმ ვიოლინო ამოიღო:

– მიდი, დაუკარი, ბიჭები გაამხიარულე!

– არ ვუკრავ!

– მაშ, რატომ დაგაქვს?

იანგულიმ უკან გადადგა ნაბიჯი და ვიოლინო ზურგს უკან დამალა.

– პეტი, ფემა, კურლიკ, პანჩო, გენა, სკრიპკის ხმა იცით? – ჰკითხა ბიჭებს. მათ გაიცინეს.

– მართო რადიოში ვუსმენთ! – თქვა პეტიამ და ისევ გაიცინა.

– მიდი, იანგული, დაუკარი!

უცებ იანგულიმ ვიოლინო მთელი ძალით დამარტყა თავზე.

– ზზრრრ, წკრრრ... – გაისმა ვიოლინოს ხმა და ის შუაზე გადატყდა. მე ძალიან გაგზავნილი და რაც ძალი და ღონე მექონდა, დავარტყი იანგულის ხელი.

როდესაც აბრეშოვანი დამიბრუნდა, იანგული მიწაზე იჯდა, გაკვირვებული მიყურებდა... სიჩუმე იყო. მე უხმოდ წავედი შინ.

საღამოს დამტვრეული ვიოლინო და მისი ყუთი ჩვენმა მეზობელმა პეტიამ მოგვითხრო, შემოსასვლელთან დაყარა და გაიქცა.

ახლაც მახსოვს, დეიდაჩემი ასე ტიროდა:

– თქვენ რა იცით ამ ვიოლინოს ფასი, სტრადივარიუსი და პაგანინი ვინ გგონიათ... მოვკლავ იანგული ალექსანდრიდს, თუმცა მაგ ვირმა რა იცის მუსიკა... მერე ჩემზე ბრძოლობდა.

ამ დღეს დასრულდა ჩემი მუსიკალური ოდისეა და დაიწყო ახალი ერა ჩემს ცხოვრებაში – ბრძოლა არსებობისათვის.

ხიდის ქვეშ

მეორე დღეს იანგული და პეტია სკოლის კართან იდგნენ. ცოტა შემეშინდა, მაგრამ ისე გავიარე, თითქოს გუშინ არაფერი იყო.

– სკრიპკა! – პეტიას ხმა იყო, მე გავჩერდი.

– ლაპარაკი მინდა! – მომიახლოვდა იანგული.

– რაზე?

– აქ არა! – თქვა მან.

– აბა, სად? – ვკითხე მე.

– რკინიგზასთან, ხიდის ქვეშ.

– სადაც გინდა! – ვუპასუხე და გავყევი.

იანგული წინ მიდიოდა! მერე – მე და ჩემი დეიდაშვილი კოკა, უკან – პეტია.

კოკას ძალიან შეეშინდა. ორი წლით ჩემზე პატარა იყო და იცოდა, როგორი ხელი ჰქონდა იანგულის.

– ნუ გეშინია! – დავამშვიდე, მაგრამ მეც მეშინოდა... კოკას გაქცევა უნდოდა და მე გავაჩერე.

– არ გაიქცე, ბიჭო, სირცხვილია!

– შენ არ იცი მაგის ამბავი, ორივეს გვცემს, – მითხრა კოკამ.

იანგული რკინიგზის ხიდის ქვეშ დადგა. აქეთ-იქით იყურებოდა. არავინ არ ჩანდა.

– აჰა, მოვედი, რა გინდა? – ვკითხე იანგულის. მან თავი არ ასწია, ერთხანს ასე იყო, რაღაცას ფიქრობდა.

უცებ მითხრა:

– შენ გუშინ უბანში შემარცხვინე... პასუხი იმიტომ არ მიიღე, რომ ვერ ავდექი... მე ამ უბნის ატამანი ვარ და ატამანად დავრჩები, – განაგრძო მან.

– მე არ მინდა ატამანობა! – ვუთხარი მეც.

– შენ რომ ჩემზე დიდი იყო, კი, მაგრამ შენ ჩემზე ერთი წლით პატარა ხარ. უბანში ორი ატამანი არ შეიძლება, ან შენ, ან მე... ვიჩხუბოთ.

– კარგი! – დავეთანხმე მე.

– პატიოსნად ვიჩხუბოთ! – თქვა იანგულიმ, – არც პეტია, არც კოკა. ქვა არ გვინდა, წაქცეულს არ ვცემთ!

– კარგი!

– თუ მე გაჯობე, ხვალ უბნის ბიჭებთან გცემ! – მითხრა.

– ჯერ მაჯობე და მერე მცემე! – ვუთხარი მე.

არაფერი არ მიპასუხა, შავი ხალათი გაიხადა და მიწაზე დააგდო. იმხელა მკერდი ჰქონდა, შემეშინდა, თან მარცხნივ ლურჯი, ლათინური ასოებით ეწერა: HELLADOS.

იანგულიმ რაღაც უთხრა პეტიას ბერძნულად. იმან ორი დიდი ქვა ამოიღო ჯიბეებიდან და გადაყარა. იანგულიმ ახლა კოკას შეხედა, კოკას ცარიელი ჯიბეები ჰქონდა.

– ვინყებო! – თქვა იანგულიმ.

– ვინყებო! – ვთქვი მე და ჩანთა მიწაზე დავავდე.

ჩხუბი ორ-სამ წუთს გაგრძელდა. პეტია ბერძნულად ეძახდა რალაცას იანგულის, კოკა კი ქართულად მკარნახობდა.

კიდევ ერთი დარტყმა და ცხვირიდან სისხლი წამომივიდა. იანგულიმ კიდევ ერთხელ დამარტყა და მიწაზე ისე დავჯექი, როგორც გუშინ იანგული. განსხვავება ის იყო, რომ მე აღვგომა შევძელი, მაგრამ ჩხუბი წავაგე.

იანგულიმ ხალათის ჩაცმა დაიწყო და მე ისევ წავიკითხე მის მკერდზე HELLADOS.

– ხვალამდე! – მითხრა იანგულიმ. ზედა ტუჩი გასივებული ჰქონდა და მარჯვენა წარბი გახეთქილი.

– ხვალამდე! – ვუპასუხე და წამოვდექი.

იანგული და პეტია წავიდნენ. მე და კოკა ხიდის ქვეშ დავრჩით.

– არა უშავს, მაგასაც ბევრი მოხვდა! – დამამშვიდა კოკამ.

– სულერთია, ხვალ ვცემ! – ვთქვი მე.

ამჯერად დეიდაჩემმა არაფერი თქვა. ცივი კომპრესები დამადო სახეზე. დილით კი იანგულის მამას უთხრა:

– ციხეში ჩავსვამ შენს ხულიგან შვილს!

იანგულის წაგება

მეორე დღეს სკოლაში არ ვიყავი. მესამე დღეს რკინიგზასთან ისევ იდგნენ ბიჭები. მე და კოკა რომ მივედით, სტვენა დაიწყო.

– რაო, სკრიპკა?

– აქ თბილისი არ არის!

ყველა აქ იყო. ჩუმად ვიდექი. ჩანთა დავავდე, ზედ დავჯექი და იანგულის დაველოდე.

– იანგული მოდის! – დაიძახა უცებ ვიღაცამ.

– ახლა დაიწყება ცირკი! – თქვა მეორემ.

– გამარჯობა! – თქვა საერთო სალაში იანგულიმ და მე რომ დამინახა, თვალები გაუფართოვდა.

– იანგული, თავისი ფეხით მოვიდა ეს „ბულკი“, მიდი ერთი, შეჭამე! – უთხრა პეტიამ.

იანგულიმ არავის არ შეხედა, ასწია ხელი და „ისტორიული“ სიტყვა უთხრა თავის ხალხს.

– ბიჭებო! – დაიწყო მან, – ეს მე გელაპარაკებით თქვენ, ატამანი იანგული ალექსანდრიდი! ეს თბილისელი ბიჭი და მისი დეიდაშვილი კოკა გამყიდველები არიან. ამ უცხო ბიჭს სურს ჩვენი მიწა, ზღვა, მდინარე, ოქრო, ვერცხლი...

– დაამთავრე! – ვუთხარი, – ვინყებო ჩხუბს!

იანგული შეჩერდა და შემხედა.

– ახლა ნახავთ, როგორ კეთდება ადამიანისაგან კატლეტი, – თქვა მან.

– ვინყებო!

– შენ, ეი, – დაუძახა კოკას, – წადი, სასწრაფოში დარეკე, უთხარი, ხუთ წუთში მოვიდნენ. შენი დეიდაშვილი იქნება ცუდად! – ბიჭებმა სიცილი დაიწყეს.

– დღეს სასწრაფოთი შენ წაგიყვანენ, – ვუთხარი და ავდექი. ბიჭები ირგვლივ იდგნენ. იანგულიმ ისევ რაღაც უთხრა პეტეას ბერძნულად. ბიჭმა ქამარი შეიხსნა. სქელი ქამარი იყო და ცოტა შევშინდი. იანგულიმ თქვა:

– მე ამას ორი ხელით არ ვეჩხუბები, ერთი ხელით... პეტეა, შემოიკარი ხელი!

პეტეა მოვიდა, ქამარში მარცხენა ხელი ჩააყოლა და მაგრად შეუკრა.

– ნუ არტისტობ, ხელი ამოიღე, ისე ვჩხუბობთ! – ვუთხარი.

– მე შენთან ორი ხელით არ ვიჩხუბებ, – თქვა იანგულიმ.

– მაშინ არ მინდა! – ვთქვი და ჩანთა ავიღე.

– გეშინია? – მკითხა იანგულიმ.

– კი არ მეშინია, არ მინდა. ხელი ამოიღე და ისე გცემ!

– მეჩხუბე, იცოდე, გცემ! – თქვა იანგულიმ.

იანგული ახლოს მოვიდა და დამარტყა, მაგრამ მე არ ვურტყამდი. იანგულიმ მეორედ დამარტყა, მერე მესამედ, არ მირტყამდა მაგრად... იანგული გაჩერდა. მე გვერდზე გავედი, ბიჭები უხმოდ გაბრუნდნენ.

– ეე, სკრიპკა! – ეს პეტეა იყო. უცებ გავიგონე ხელის დარტყმის ხმა: იანგულიმ პეტეას დაარტყა.

უკან არ მივიხედე, რადგან ვტიროდი. ბიჭებს არ დავანახე ჩემი ცრემლი. ერთს კი მივხვდი – დღევანდელი ჩხუბი იანგულიმ წააგო.

სამაგიერო

მეორე დილით, ადრე, ალექსანდრიდების ეზოს ჭიშკართან ვიდექი. ხრისტომ ვირი გამოიყვანა და იანგული ეხმარებოდა. მერე დამინახა და ჭიშკართან მოვიდა.

– მამაჩემს ეტყვი? – მკითხა და ჩუმად გახედა მამამისს. ის ვერ მხედავდა.

– არა, შენთან ჩხუბი მინდა! – ვუპასუხე მე.

– ვინ არის? – დაუძახა მამამისმა.

– ჩემი ამხანაგია.

– იანგულის დრო არა აქვს, ბაზარში მიდის! – მოიხედა ხრისტომ. უცებ მიცნო:

– შერიგდით?

– შევრიგდით! – ვუპასუხე მე.

– ეგრე არ ჯობია? ორივე კარგი ბიჭები ხართ! – გაუხარდა ხრისტოს, – შემოდი! – მითხრა.

– არა, დრო არ მაქვს, – ვუპასუხე, მერე იანგულის ვკითხე:

– როდის დაბრუნდები ბაზრიდან?

– საღამოს!

– რკინიგზის ხიდის ქვეშ ვიქნები! – ვუთხარი და წავედი.

სალამოს ხიდის ქვეშ ვიყავი. იანგული მოვიდა. ვირი ლობესთან ჰყავდა, ხალათი გაიხადა, მე კვლავ წავიკითხე მის მკერდზე სიტყვა HELLADOS.

დღეს მხოლოდ ვირი გვიყურებდა. დიდხანს ვჩხუბობდით. პირველმა იანგულმა დამარტყა, მაგრამ მეორედ თავი ვერ შეიკავა და გვერდულად დადგა. უცებ მთელი ძალით დავარტყი სახეში. იანგული მიწაზე დაეცა. ერთხანს ასე იყო, მაგრამ უცებ წამოხტა და ჩქარა წამოვიდა ჩემკენ. ორივემ ერთად დავარტყით ერთმანეთს. სისხლი მოგვდიოდა ცხვირიდან. წამოვდექი, ისიც წამოვდგა.

დიდხანს ვუყურებდით ერთმანეთს უხმოლ... ჩხუბი აღარ მინდოდა. კმაყოფილი ვიყავი. ვიცოდი, დღეიდან იანგული ვერაფერს მიზამდა.

- გვეყოფა! – თქვა იანგულმა და მკლავები ჩამოუშვა.
- გვეყოფა! – ვთქვი მეც, – ოღონდ ხვალ ბიჭებთან ვჩხუბობთ!
- არ გინდა, ბიჭებს მე ვეტყვი, რომ მაგარი ხარ, ოღონდ ატამანი მე ვიქნები.
- არც მინდა ატამანობა! – ვთქვი მე.
- თუ გინდა, მეორე ატამანი იყავი!
- არ მინდა! შენ – შენთვის, მე – ჩემთვის! – ვუთხარი ეს და წამოვედი.
- მოიცა! – მითხრა მან, – ასე არა. ყოველდღე ხომ არ ვიჩხუბებთ, ხვალიდან ერთმანეთს ვაგინებთ. ვინც აჯობებს, ატამანი ის იყოს!
- კარგი! – ვუთხარი.

გინება

მეორე დღეს მე და იანგული კვლავ ბიჭების წრეში ვიდექით და ერთმანეთს ცუდ სიტყვებს ვეძახდით:

- ჯემალი, ვირისთავო!
- იანგული, ბერძენო მემწვანო!
- თბილისელო სირისტიანო!
- ლანჩო!
- წვინტლიანო!
- ვირის მწყემსო!
- ჩოჩორო!
- მუჟე კიტრო!
- მედუზა!
- კრეტინო!
- პაგანინო!

უკვე ცუდი სიტყვები აღარ მქონდა და გავჩერდი, ჩემი ჯერი იყო...

- მიდი! – მითხრა კოკამ.
- არ ვიცი მეტი!
- დედა შეაგინე! – მითხრა მან.
- არა, დედის გინება ცუდია.

- „დედა ვატირე“ რა გინებაა?
- ეგ რუსულად არ ვიცი!
- ქართულად უთხარი, ვერ გაიგებს!
- იანგული, შენი დედა ვატირე! – ვუთხარი ქართულად.

იანგულიმ ბერძნულად შემაგინა დედა, მაგრამ ისე ლამაზად ამბობდა, ავე-მარიასავით მესმოდა.

* * *

ასე გრძელდებოდა ნახევარი წელიწადი. მე და იანგული შევხვდებოდით და ერთმანეთს თითო-თითო გინებას ვუბნებოდით. ეს იყო ჩვენი მისალმება:

მე: – შენი დედა ვატირე, იანგული!

ის: – იმანა სუ ინე პროსტიკასა ინეკა, ჯემალ!

იანგულის მოგება

მზიანი დღე იყო. მე და კოკა სკოლიდან მოვდიოდით. რკინიგზის გადასასვლელთან იანგული ბიჭებს ეთამაშებოდა. ჩემკენ წამოვიდა, მე შევაგინე.

– იანგული, შენი დედა ვატირე! – იანგული გაჩერდა და თვალებში შემომხედა. ის ხმას არ იღებდა.

– შენი დედა ვატირე, იანგული! – გავიმეორე მე.

იანგულიმ თავი დახარა, შებრუნდა და ნელა წავიდა. მე გაკვირვებული ვუყურებდი.

– ნახე, დამთავრდა მაგის ატამანობა! – ვუთხარი კოკას.

– გათავდა კი არა, ახლა დაიწყო! – მიპასუხა კოკამ.

– როგორ?

– გაჯობა და ისე. გუშინ მკითხა, ჯემალის დედა სად არისო. მე ვუთხარი, რომ მკვდარია, იმიტომ არ შევაგინა, – თქვა კოკამ.

– რატომ გუშინ არ მითხარი?

– მე რა ვიცოდი!.. – შერცხვა კოკას.

– იანგული! – დავეძახე მე, მაგრამ ის უკვე შორს იყო.

იმ დღიდან იგი ბევრად გაიზარდა ჩემს თვალში. ჩვენ შორის დამთავრდა ომი, მაგრამ დიდი მეგობრები მაინც არ ვიყავით. როცა ვხვდებოდით, ხელს ავწევდით და ღიმილით ვესალმებოდით ერთმანეთს. რძეს ან მანონს როცა მოგვითხანდა შინ, მაშინ ვლაპარაკობდით ფასზე ან სხვა უბრალო რამეზე. ეს იყო და ეს.

სამშობლო

ერთ დღეს იანგულიმ რძე მოიტანა, მე ეზოში გავედი. ძლივს ვიცანი: სახე გასივებული ჰქონდა, თვალების ქვეშ – ლურჯი ლაქა.

– რა იყო? – ვკითხე.

– არაფერი! – მიჰასუხა მან და სხვაგან გაიხედა.

– მაგრად გცემეს, არა? – ვუთხარი მე.

– არაფერია! – თქვა მან და გაიღიმა.

– თქვი, ვინ არის, მეც წამოვალ მასთან და მოგეხმარები! – იანგულიმ თავი გაიქნია.

კიდევ ვუთხარი:

– ვირი აქ დატოვე და წავიდეთ! – რძიანი ქილა კიბეზე დავდგი და მოვემზადე.

– არ გინდა, ვერ მოვერევიო! – მწარედ გაიღიმა მან.

– ვინ? მე და შენ?

– ვერც მე და შენ, და ვერც მთელი ეს ქუჩა...

– ასეთი ვინ არის?

– მამაჩემი! – თქვა იანგულიმ.

– მამაშენი?

– ჰო, მამაჩემი.

– ასე რატომ გცემა? – ვკითხე.

– ჩემი ბრალია!

– რატომ?

– სამ დღეში სოხუმში საბერძნეთიდან გემი ჩამოდის. ბერძნები ელადაში მიდიან, მამაჩემიც... – იანგული გაჩუმდა.

– მერე? – ვკითხე მე.

– მერე არაფერი. მე არ მინდა წასვლა... მამა ამბობს, რომ იქ ჩვენი სამშობლოა, მშობლიური მიწა, ელადა, მამებისა და პაპების სისხლი და უნდა წავიდეთ...

– მერე რატომ არ მიდიხარ? – გამიკვირდა მე.

იანგული გაჩუმდა, თან ვირს ყურებზე ხელს უსვამდა.

– ვერ აგისხნი... – თქვა ბოლოს იანგულიმ. – მე დედაჩემი არ მახსოვს, მამა კი მთელი დღე ან ბოსტანშია, ან სხვაგან. მე ქუჩაში გავიზარდე... ჩემი ელადა, ჩემი სამშობლო სოხუმია, კოკა, პეტია, კურლიკა, თემა..., შავი ზღვა, ჩემი ვირი, რკინიგზის ხიდი (იანგული ცოტა ხანს გაჩერდა), მიდა და შენც...

„მიდა“ იანგულიმ პირველად თქვა ჩემთან. კოკასგან ვიცოდი: მიდა ბერძენი დედის და აფხაზი მამის შვილი იყო. მასზე ლამაზი გოგო სოხუმში არ დადიოდა და ეს გოგო იანგულის უყვარდა.

– გაიგე ახლა? – მკითხა იანგულიმ და თვალებში შემომხედა. ასეთი სიტყვები ჩემს სიცოცხლეში პირველად მესმოდა.

– კი, მაგრამ ეგ რაა? – ვკითხე. მკერდზე ხალათი გადავუწიე და ლურჯად დაწერილი HELLADOS ხმამაღლა წავიკითხე.

– ეს დაწერილი სიტყვაა, ჯემალო. სამშობლო უფრო ღრმადაა, უფრო გულში... – თქვა იანგულიმ და ხელი მკერდზე დაიდო. მე ყელში დიდი ბურთი მქონდა და ამიტომ ვერაფერი ვუპასუხე... იანგული ეზოდან გავიდა.

იანგული და მისი ვირი

მესამე დღეს, დილით ადრე, იანგული ჩვენს ეზოში იდგა, ვირიც იქ იყო.

– მამამ ყველაფერი გაყიდა: ძროხა, სახლი, კარი. ვირს არავინ ყიდულობს. თქვენს ხალხს ვირი არ უყვარს, ეს კი ძალიან საყვარელი ცხოველია... მუშა, წყნარი... ქუჩაში ხომ არ დავტოვებ, ან ვისთან დავტოვებ, ბერძნები ყველა მივდივართ... ძნელი არაა ამის მოვლა, ცოტა ბალახი უნდა... ვირს ყელზე უსვამდა ხელს და ცრემლებს ყლაპავდა.

– მიდიხარ?

– მივდივარ. ხომ დაიტოვებ?

– დავიტოვებ!

– არ გააგდო სახლიდან!

– არა, იანგული!

– ნინა ივანოვნას სთხოვე და არ გააგდე!

– ვთხოვ, იანგული!

– კოკა მოგეხმარება, ძნელი არაა...

– კარგი, იანგული.

– ცოტა ბალახი უნდა.

– ჰო, იანგული!

– აპოლონი ჰქვია!

– ვიცი, იანგული!

– მოეფერე ხოლმე!

– კი, იანგული!

– წავედი ახლა, გემი საღამოს გადის!

– წადი, იანგული.

– მშვიდობით, ჯემალო!

– პორტში მოვალ, იანგული!

იანგული გადამეხვია, დიდხანს ვყავდი ასე. მერე უცებ გაიქცა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა. გაიქცა ისე, რომ უკან არ იხედებოდა.

იანგული გემით მიდის

საღამოს მთელი სოხუმი პორტში გამოვიდა.

იყო ყვავილები, ორკესტრი, ცეკვა, ცხვირსახოცები, მადლობა, ნახვამდის, მშვიდობით, მაგრამ ყველაფერზე მეტი მაინც ცრემლი იყო.

სოხუმელები თავიანთ ნაწილს, თავიანთ სისხლს და ხორცს, ბერძნებს, აცილებდნენ. ბერძნები უკვე გემზე, თეთრ „პოსეიდონზე“, იყვნენ და იქიდან ხელებს გვიქნევდნენ, რაღაცას ყვიროდნენ ბერძნულად, რუსულად, აფხაზურად, სომხურად და ქართულად...

მე სხვა ბავშვებთან ერთად აქეთ-იქით ვიყურებოდი და გემზე იანგულის ვეძებდი. უცებ დავინახე შავი ხალათით. იანგული მამამისის წინ იდგა, მგონი, მამამისს ეჭირა ხელით.

– იანგული! იანგული! – ვიყვირე მე და ხელების ქნევა დავიწყე. იგი დიდხანს, დიდხანს მეძებდა ხალხში, ბოლოს დამინახა, ორივე ხელი მაღლა ასწია.

– იანგული, იანგული, მშვიდობით!

– ჯემალო, ელო აღაპო ი მანა სუ!
– ჯემალო, მე მიყვარს დედაშენი! – მეძახდა იგი ბერძნულად და მე ეს ისე მესმოდა, თითქოს მღეროდა. მე ვერ შევძელი ყურება, გემს ზურგი შევაქციე და შინ ტირილით წამოვედი...

იანგული დაბრუნდა

მესამე დღეს მდინარე კელასურთან მებაღურებმა ზღვიდან ახალგაზრდა ბიჭი გამოიტანეს და მიწაზე დააწვინეს. ჩვენ იქვე ვბანაობდით. მათ გვკითხეს:

– ხომ არ იცნობთ?

ბიჭს სახე წაშლილი ჰქონდა, ვერავინ ვერ იცნო. მხოლოდ მე, მე ვიცანი, როდესაც მკერდზე ლურჯად დაწერილი HELLADOS წავიკითხე. გავიბინე პლაჟი, სანაპირო, რკინიგზა, ქუჩა და შევეარდი სახლში...

– რა მოგივიდა, ბიჭო? – მკითხა შეშინებულმა დეიდაჩემმა.

– დეიდა ნინა... იანგული დაბრუნდა... – ვუთხარი მე. მერე დავიჩოქე მის წინ და მწარედ ავტირდი.

უკანასკნელი ფოთოლი

(ო'ჰენრის მიხედვით)

აგურის სამსართულიანი სახლის თავზე სიუსა და ჯონსის სახელოსნო ჰქონდათ. ჯონსი კალიფორნიიდან იყო, სიუ – მეინიდან. ისინი ბევრ რამეში ჰგავდნენ ერთმანეთს, ორივეს უყვარდა ხელოვნება და ამიტომაც ცხოვრობდნენ ერთად მაისის შემდეგ.

ნოემბერში ციოდა და ბევრი ადამიანი გახდა ავად. ჯონსიც ავად იყო. იგი იწვა და პატარა ფანჯრიდან უყურებდა მეზობელი სახლის კედელს.

ერთ დილას ეჭიმმა ჩუმად უთხრა სიუს:

– ათიდან ერთი შანსი აქვს, – თან თერმომეტრს შეხედა, – სიცოცხლის სურვილი სჭირდება. როცა ადამიანი გასვენებაზე და სასაფლაოზე ფიქრობს, ეჭიმი და წამლები ვერ უშველის. აი, ასეა თქვენი პატარა ქალბატონი. ხომ არ იცით, რაზე ოცნებობს ან დარდობს?

– მას... ადრე უნდოდა ზღვის დახატვა, – თქვა სიუმ.

– დახატვა? არა, ეს სისულელეა! მაგალითად, ვინმე მამაკაცზე ხომ არ ფიქრობს?

– მამაკაცზე? – თქვა სიუმ, – არა, ეჭიმო, არა.

– მაშინ სისუსტის ბრალია, – თქვა ეჭიმმა, – მე ყველაფერს გავაკეთებ... მაგრამ, როდესაც პაციენტი თავის გასვენებაზე ფიქრობს, მაშინ წამალს არაფერი არ შეუძლია. რამე კარგზე ელაპარაკეთ, მაგალითად, მოდურ ტანსაცმელზე... მაშინ გვექნება ხუთიდან ერთი შანსი...

ექიმი წავიდა, სიუ სამუშაო ოთახში შევიდა და ბევრი იტირა, შემდეგ სახატავი დაფა აიღო და მხიარულად შევიდა ჯონსისთან.

გოგონა ძლივს მოჩანდა საბნის ქვეშ. თავი ფანჯრისკენ ჰქონდა მიბრუნებული. სიუმ იფიქრა, რომ ეძინა და გაჩუმდა. დაფა დაამაგრა და ჟურნალისთვის პატარა მოთხრობის ილუსტრაციის ხატვა დაიწყო. ახალგაზრდა მხატვრები ამით შოულობდნენ ცოტა ფულს.

სიუ ხატავდა მოთხრობის გმირს, კოვბოის. ამ დროს ჩურჩული გაიგონა. იგი სწრაფად მივიდა საწოლთან.

ჯონსი ფანჯარაში იყურებოდა და ითვლიდა... ითვლიდა უკუღმა:

– თორმეტი, – ცოტა ხნის შემდეგ, – თერთმეტი, ათი, ცხრა... რვა და შვიდი...

სიუს შეეშინდა, ფანჯარაში გაიხედა. რას ითვლიდა? მოჩანდა მხოლოდ ეზო, რამდენიმე ნაბიჯის იქით კი – აგურის სახლის ბნელი კედელი. ძველი მცენარე ნახევარ კედელს ფარავდა. ფოთლები დასცვივდა და ახლა მარტო ტოტები ჩანდა.

– რა მოხდა, საყვარელო? – ჰკითხა სიუმ.

– ექვსი, – ჩურჩულით თქვა ჯონსიმ, – ახლა უფრო სწრაფად ცვივა. სამი დღის წინ ასამდე იყო. თავი მატკინა თვლამ, ახლა ადვილია, აი, კიდევ ჩამოვარდა... ახლა მხოლოდ ხუთი დარჩა.

– რა დარჩა ხუთი, საყვარელო?

– ფოთლები იმ მცენარეზე... როდესაც ბოლო ფოთოლი ჩამოვარდება, მეც წავალ... ეს სამი დღის წინ ვიცოდი. ექიმმა არ თქვა?

– ოჰ, ასეთ სისულელეს ნუ ამბობ, – უთხრა სიუმ, – რა კავშირი აქვს ამ ფოთლებს შენს ჯანმრთელობასთან? სისულელეა... იცი, ექიმმა ამ დილით თქვა, რომ შენ მალე კარგად იქნები, ათი შანსი გაქვს ერთის წინააღმდეგ! ჰო, ცოტა ბულიონი შეჭამე, მე დავხატავ. მალე დავამთავრებ, გავყიდი და ჩემს პატარა ავადმყოფ გოგონას პორტვინს ვუყიდი.

– ღვინოს ნუ იყიდი, – უთხრა ჯონსიმ, ბულიონიც არ მინდა... ის ისევ ფანჯარას უყურებდა, – აი, კიდევ ჩამოვარდა... ოთხი დარჩა... უნდა ვნახო, როგორ ჩამოვარდება უკანასკნელი ფოთოლი. შემდეგ მეც წავალ...

– ჯონსი, საყვარელო, – უთხრა სიუმ, – თვალი დახუჭე და ნუ გაიხედავ ფანჯარაში, სანამ ხატვას დავამთავრებ. სინათლე მინდა, ფარდას ამიტომ არ ვაფარებ.

– მეორე ოთახში რატომ არ მუშაობ? – ცივად ჰკითხა ჯონსიმ.

– აქ მინდა ყოფნა, შენთან ახლოს – უპასუხა სიუმ, – თან არ მინდა, რომ უყურებ ამ სულელურ ფოთლებს.

– როცა დაამთავრებ, მითხარი, – უთხრა ჯონსიმ და თვალები დახუჭა. იწვა მშვიდად, თეთრ ქანდაკებას ჰგავდა, – დავინახავ, როგორ ჩამოვარდება უკანასკნელი ფოთოლი... შენი გათავისუფლება მინდა, მეც დავისვენებ.

– დაიძინე რა! – უთხრა სიუმ, – მე ბერმანს დავუძახებ. მოდელად მჭირდება. მალე დავბრუნდები.

მოხუცი მხატვარი ბერმანი ცხოვრობდა მათ ქვემოთ, პირველ სართულზე. იგი დაბალი იყო, სამოც წელზე მეტის იქნებოდა. ბერმანი ორმოცი წელი ხატავდა, მაგრამ ყოველთვის ოცნებობდა შედეგზე, რომელიც ჯერ დაწყებულიც არ ჰქონდა. უბრალო სურათებს ხატავდა

ხან რეკლამისტისთვის, ხან გასაყიდად... ახალგაზრდა მხატვრები ბერმანს ცოცხალ ნატურად იყენებდნენ. ამით იგი ცოტა ფულს შოულობდა, სვამდა ბევრ ჯინს და მუდამ თავის მომავალ შედეგზე ლაპარაკობდა. იგი ზემო სართულზე მცხოვრებ ორ ახალგაზრდა მხატვარ ქალს ერთგული ძალღივით დარაჯობდა...

სიუ შევიდა ბნელ ოთახში. იქ ღვინის სუნი იყო.

სიუმ ბერმანს უთხრა ჯონსის უცნაურ ფანტაზიაზე. მოხუც ბერმანს თვალზე ცრემლი მოადგა, მერე კი აყვირდა:

– ეს რა სისულელეა! როგორ?! ნუთუ ამქვეყნად ისეთი სულელებიც არიან, რომ სიკვდილი უნდათ ამ ფოთლების გამო. რა სისულელეა! ოჰ, საწყალი პატარა ჯონსი...

– იგი ძალიან ავადაა! – თქვა სიუმ, – სიცხე აქვს და ასეთი აზრები მოსდის თავში... მისტერ ბერმან, არ გსურთ ჩემი მოდელი იყოთ, არა?

– ვინ გითხრათ, რომ არ წამოვალ მოდელად? წავიდეთ, მეც თქვენთან ერთად მოვდივარ... ღმერთო!.. ეს რა ცუდი სახლია... მისის ჯონსი რატომ არის ავად?... დიახ, მე დაგხატავ შედეგს და მერე ყველა წავალთ ამ სახლიდან, ღმერთო! დიახ, წავალთ...

როცა ისინი ზევით ავიდნენ, ჯონსის ეძინა. სიუმ ფარდა ჩამოუშვა და ბერმანი მეორე ოთახში გაიყვანა. ფანჯარასთან მივიდნენ. ორივემ შიშით შეხედა მცენარეს. შემდეგ კი ჩუმად უყურებდნენ ერთმანეთს.

ცივი წვიმა მოდიოდა, ზოგჯერ თოვლი.

ძველი, ლურჯი ხალათი ეცვა ბერმანს. ის ჩამოჯდა.

სიუს არ ეძინა, მხოლოდ დილით ჩაეძინა ერთი საათით. როდესაც გაიღვიძა, დაინახა, ჯონსის ფართოდ ჰქონდა თვალები გაღებული და მოწყენილი უყურებდა მწვანე ფარდას.

– ასწიე, გავიხედავ! – ჩუმად უბრძანა მან.

სიუს არ უნდოდა, მაგრამ სხვა გზა არ ჰქონდა.

მაგრამ ნახეთ! მთელი ღამე კოკისპირულად წვიმდა და ძლიერი ქარი ქროდა. აგურის კედელზე კი ერთი ფოთოლი ისევ ჩანდა. ეს იყო უკანასკნელი ფოთოლი, მწვანე, ზოგან გაყვითლებული... იგი მაინც ეკიდა...

– უკანასკნელია, – თქვა ჯონსიმ.

– მე მეგონა, რომ ღამით ჩამოვარდებოდა. ძლიერი ქარი იყო... ეს ფოთოლი დღეს ჩამოვარდება და მეც მოკვდები.

– საყვარელო, საყვარელო, – თქვა სიუმ, – კარგი, შენს თავზე არ დარდობ, მაგრამ ჩემზე იფიქრე... მე რა ვქნა?

ჯონსიმ პასუხი არ გასცა. მისი სული მზად იყო იმქვეყნად მგზავრობისათვის. უკვე მხოლოდ ამაზე ფიქრობდა, არც მეგობარზე და არც სიცოცხლეზე.

ღამდებოდა, სიბნელები კედელთან მაინც ჩანდა ტოტზე ერთადერთი მწვანე ფოთოლი...

ჩრდილოეთის ქარმა ისევ დაუბერა. მთელი ღამე ისმოდა ფანჯრებზე წვიმის ხმა...

როგორც კი გათენდა, ჯონსიმ კვლავ სუსტი ხმით ბრძანა:

– გასწიე ფარდა!

ფოთოლი ისევ იქ იყო.

ჯონსი დიდხანს უყურებდა მას. შემდეგ სიუს დაუძახა.

– რა ცუდი გოგო ვიყავი, სიუდი... რაღაც ძალამ შეაჩერა ფოთოლი! რა სულელი ვარ, არა? რატომ მინდოდა სიკვდილი? ეს ხომ დიდი ცოდვაა... ახლა მომიტანე ცოტა ბულიონი და რძე პორტვინით... მაგრამ, არა, ჯერ სარკე მინდა და ბალიშები, წამოვჭდები და გიყურებ, როგორ ამზადებ საჭმელს.

ერთი საათის შემდეგ უთხრა:

– სიუდი, მე მაინც იმედი მაქვს, რომ მალე დაგხატავ ზღვას ნეაპოლთან.

შუადღეს ექიმი მოვიდა.

ექიმი სიუმ გააცლია.

– შანსები თანაბარია, – უთხრა ექიმმა და ხელი მოჰკიდა სიუს აკანკალებულ ხელს.

– თუ კარგად მოუვლით, თქვენ გაიმარჯვებთ. ახლა მეორე ავადმყოფთან უნდა ჩავიდეთ ქვედა სართულზე, ბერმანთან, მგონი, მხატვარია, პნევმონია აქვს. მოხუცი სუსტი კაცია, ცუდად არის. იმედი არა მაქვს, რომ მორჩება. დღეს საავადმყოფოში წაიყვანენ.

მეორე დღეს ექიმმა უთხრა სიუს:

– საშიში უკვე არაფერია, მომილოცავს, თქვენ გაიმარჯვებთ. ახლა მხოლოდ კარგი კვება და მოვლა უნდა.

ნაშუადღევს სიუ მივიდა ჯონსის საწოლთან. იგი კმაყოფილი ქსოვდა ლურჯ თავშალს.

სიუმ ხელი მოხვია ჯონსის და უთხრა:

– იცი, მისტერ ბერმანი დღეს საავადმყოფოში გარდაიცვალა, პნევმონია ჰქონდა. მხოლოდ ორი დღე იყო ავად. წინა დღეს დარაჯმა იპოვა ოთახში, იატაკზე იწვა. ტანსაცმელი მთლად სველი და ყინულივით ცივი ჰქონდა. ვერაფრით ვერ მიხვდნენ, სად იყო მოხუცი იმ საშინელ ღამეს.

შემდეგ კი იპოვეს ანთებული ფარანი, კიბე, რამდენიმე ფუნჯი და პალიტრა მწვანე და ყვითელი საღებავებით. აბა, გაიხედე ფანჯრიდან, საყვარელო, შეხედე იმ უკანასკნელ ფოთოლს. არ გიკვირს, რატომ არ ირხევა, როდესაც ქარი უბერავს?! ოო, საყვარელო, ეს ბერმანის შედეგია... იმ ღამეს დახატა, როდესაც უკანასკნელი ფოთოლი ჩამოვარდა...

ჯეკი

(რეზო ჭეიშვილის მიხედვით)

თბილისში, საბურთალოზე, გვყავდა ერთი ძაღლი. მისი სახელი იყო ჯეკი. ჯეკი ჩემთან ერთად გაიზარდა, ამიტომ მე რომ დიდი ვიყავი, ის უკვე ბებერი იყო. მთელ კორპუსს უყვარდა ბებერი ჯეკი.

ჯეკს წელიწადში ერთხელ თუ ორჯერ ჰყავდა ლეკვები. სანამ ისინი თვალს აახელებდნენ, ჯეკს არც ჭამა ახსოვდა და არც სმა, ძალიან ბრაზიანი იყო და ყველას უყეფდა. გადიოდა დრო, ჯეკი მშვიდდებოდა. ჯერ ცოტა ხნით ტოვებდა შვილებს, მერე – უფრო მეტი ხნითაც. ლეკვები სადარბაზოში გამოდიოდნენ და სინათლეს უყურებდნენ; მერე ისინი სხვებს

მიჰყავდათ. ჯეკი აღარ დარბოდა, იცოდა, რომ მისი შვილები სხვა ეზოებში იქნებოდნენ. როცა ჯეკი თავისუფალი იყო დედური მოვალეობისაგან, მას სხვა საქმე ჰქონდა: სდარაჯობდა ზონას, დაჰყვებოდა ბავშვებს, პატარებს უფროსების მოსვლამდე უყურებდა, აკვირდებოდა უცხოთ, ცუდ ადამიანს უყევდა.

ადრე ერთი პედაგოგი ცხოვრობდა ჩვენს სახლში, ჯეკი სულ მის კართან იწვა. მერე ეს პედაგოგი სხვაგან გადავიდა, ძალლი დარდობდა და ბოლოს ჩემი ბინის კართან გადმოვიდა. ჯეკს ყველა უყვარდა, მაგრამ განსაკუთრებით – ბაადური...

ბაადურს ყველა ადამიანი და ყველა ცხოველი უყვარდა. მზის ჩასვლისას გადიოდა ვერეს ხეობაში, ძალლიც იქ იყო. გადიოდა ვაკეში და ბარნოვის ქუჩასთან ახლოს შედიოდა დისკოთეკის ბარში. ბარში ის ვისკის სვამდა, ახალგაზრდების ცეკვას არც უყურებდა. ჯეკი ნახევარ გზაზე აცილებდა ბაადურს, მერე ბრუნდებოდა უკან და ნაშუადღევს ხვდებოდა მას ვერის პატარა ხიდთან... ნასვამი ბაადური ღლის თორმეტ საათზე მწერალთა სახლთან ეუბნებოდა ჯეკს:

– აბა, ახლა, წადი!

ჯეკი მიდიოდა.

ერთ საღამოს ჯეკი ბაადურს დისკობარში შეჰყვა. ჯეკს უკან მამალი ძაღლები მისდევდნენ.

ბარში ატყდა ერთი ამბავი, ყვირილი, ყეფა.

მეორე დღით, დაახლოებით 12 საათზე, ბაადურმა ძაღლს საყვედური უთხრა:

– რატომ მომჭერი თავი? მეორედ ნუ გააკეთებ ასეთ რამეს!

ერთხელ შუალაშე იყო. ნასვამი ვიყავი და მანქანით ხეს შევეჭახე. ვერაფერს ვერ ვხედავდი. უცებ ვიღაცამ მომქაჩა ხელზე და ჯეკიც ვიცანი. შეშინებული მეზობლებიც მოცვივდნენ, მანქანას ცეცხლი ეკიდა და ძლივს გამომიყვანეს. სასწრაფო დახმარება რომ მოვიდა, ჯეკმა ყბილი დაიწყო. თავზე ხელი დავადე:

– ნუ გეშინია! – ვუთხარი და მხოლოდ ამის შემდეგ დამშვიდდა.

...ეს ძალლი ადამიანს სჯობდა. ხმას ხშირად არ იღებდა და უმიზეზოდ არ ყეფდა.

...გავიდა დრო. მაისის მზიანი ღლე იყო, რომ ბაადური მოვიდა ჩემთან ბარით ხელში.

– რა არის, – ვუთხარი, – ყანაში სამუშაოდ მიდიხარ?!

– ნუ იცინი, ჯეკი მოკვდა, დამარხვა უნდა.

– სად, როდის? – შევწუხდი ძალიან. მაშინ გამახსენდა, რამდენიმე დღე, ალბათ, ორი კვირა, არ მენახა.

წავედი. ჯეკი ერთი ხის ძირში იწვა. ამოვთხარეთ მიწა გზის პირას.

– რატომ ვმარხავთ აქ, ამ სახლის წინ?

– სადაც მოკვდა, იქ უნდა დამარხვა, ასეთია წესი.

ძნელად ვთხრიდით მიწას. მერე ფეხებში ჯეკს მოვკიდეთ ხელები და ჩავდეთ მიწაში.

დავინწყეთ მიწის დაყრა. ამ დროს სახლის მესამე სართულიდან წითელხალათიანი ქალის ხმა მოისმა:

– უკაცრავად, მაგრამ რას აკეთებთ? – აინტერესებდა.

– ძაღლს ვმარხავთ, ქალბატონო, ჯეკს...

- აქ რატომ მარხავთ?
- აქ მოკვდა, – უპასუხა ბაადურმა.
- თქვენი სახლის წინ დამარხეთ! – გვითხრა ქალმა ჩვენ.

ბაადურმა მუშაობა შეწყვიტა და ქალს უთხრა:

– ძალლი სადაც მოკვდება, იქ უნდა დამარხონ, – მერე მან ილაპარაკა ადამიანისა და ცხოველის სიყვარულზე. არავინ არ დაიჭერა ბაადურის არგუმენტი. ამ დროს მოვიდნენ ბავშვები: გოგონები, ბიჭუნები, დიდებიც და პატარებიც. ხელში მინდვრის ყვავილები და ბუჩქების ტოტები ეჭირათ.

როცა ქალებმა დაინახეს შვილები, შვილიშვილები, დისშვილები, ძმისშვილები და მეზობლის შვილები, გაჩუმდნენ და ჩუმად შევიდნენ ოთახებში. ჩვენ უხმოდ ჩავყარეთ მიწა საფლავში. მერე ყვავილები და ტოტები დავანწყვეთ. ის ადგილი სულ მწვანე და წითელი ჩანდა.

მე და ბაადურმა ვიმღერეთ სალამოს ეს სიმღერა გიტარაზე:

„... ნუხელ ქარიან შუალამეში,

ჯექმა ვილაცას დიდხანს უყეფა...“

ზოგჯერ მოვარიან ლამეს ზის ბაადური აივანზე გიტარით და მღერის ამ სიმღერას.

ჭ ა მ ა - ს მ ის თ ე მ ა ლ ი ტ ე რ ა ტ უ რ ა შ ი

გარგანტუა და პანტაგრუელი

(ნაწყვეტი, ფრანსუა რაბლეს მიხედვით)

გოლიათ გრანგუზიეს უყვარდა დროსტარება, კარგად ჭამა და ხუმრობა. მისი ცოლი, გარგამელი, 11 თვე იყო ორსული. ერთხელ გარგამელმა ძალიან ბევრი საჭმელი ჭამა და ცუდად გახდა. მალე მისი შვილი დაიბადა. ბავშვი ჩვეულებრივად ვერ დაიბადა, გევით ავიდა და დედის მარცხენა ყურიდან გამოვიდა. მშობლებმა თქვეს:

– მისი სახელი იქნება გარგანტუა!

ბიჭი კი არ ტიროდა, ყვიროდა:

– დალევა მინდა, დალევა მინდა, დალევა მინდა!

პატარამ დალია ღვინო და გაჩუმდა. გარგანტუას მამა ბედნიერი იყო და დიდი ქეიფი გადაიხადა.

გარგანტუა ბევრ რძეს და ღვინოს სვამდა. იგი სულ ჭამდა. მას უყვარდა ძილი და თამაში. ბავშვი ძალიან სწრაფად გაიზარდა. ის მაღალი, მსუქანი და დიდი იყო...

გარგანტუა პარიზში წავიდა. მას თავისი ცხენისთვის მოეწონა ტაძრის დიდი ზარები და თქვა:

– ეს ზარები მე მინდა!

გარგანტუამ ზარები ტაძრიდან მოხსნა.

მეგობრებმა სთხოვეს:

– გარგანტუა, არ გინდა ზარები, რა!.. არ გინდა, რააა!..

მაშინ გარგანტუამ ზარები ისევ ტაძარზე დაკიდა.

პარიზში გოლიათი გარგანტუა კითხვას და წერას სწავლობდა. ის კარგადაც ერთობოდა, საუბრებზე ძალიან ბევრ ძეხვას და ხორცს ჭამდა, სადილზე და ვახშამზე – ორჯერ და სამჯერ მეტს.

ასე ცხოვრობდა გარგანტუა, მაგრამ ერთხელ მისი ცხოვრება შეიცვალა. ეს ამბავი ასე იყო:

ლერნეელი ხაბაზები ქალაქში წავიდნენ. თან ღვეზელები ჰქონდათ. გზაში მათ ნახეს მწყემსები. მათ უთხრეს ხაბაზებს:

– ჩვენ თქვენი ღვეზელები გვინდა, მოგვეცით, ვიყიდით!

ხაბაზებმა უპასუხეს:

– არა, არა, ჩვენი ღვეზელები ჩვენ გვინდა.

დაიწყო ჩხუბი. ჩხუბობდნენ მწყემსები, მათი ცოლები და ლერნეელი ხაბაზები. მწყემსებმა წაართვეს ხაბაზებს ღვეზელები, მაგრამ ფული კი მისცეს, მერე გემრიელად ჭამეს ღვეზელები.

ხაბაზები გაიქცნენ და თავიანთ მეფეს, პიკროკოლს, უთხრეს:

– ჩვენო დიღო მეფე! ჩვენო დიღო მეფე! მწყემსებმა ჩვენი ღვეზელები წაიღეს... ვაი, ვაი, ჩვენი ღვეზელები!

მეფე ძალიან გაბრაზდა და უბრძანა ჯარს:

– ჩვენო ჯარისკაცებო! ბოროტმა მწყემსებმა ჩვენს ხაბაზებს ღვეზელები წაართვეს, წადით და დასაჯეთ მწყემსები!

ჯარისკაცები წავიდნენ და დაიწყეს ომი. ისინი ყველაფერს ართმევდნენ მდიდრებს და ღარიბებს: საჭმელს, სასმელს, ტანსაცმელს... ხალხი ეხვეწებოდა მათ:

– ჩვენ კარგი მეზობლები ვიყავით, არ გვინდა ომი!

ჯარისკაცები პასუხობდნენ:

– არა, ჩვენ ნაზუქების ჭამას გასწავლით!

გრანგუზიემ გაუშვა ხალხი მეფესთან. მათ წაიღეს ბევრი ნაზუქი, ფული, სხვა საჩუქრები, მაგრამ შედეგი არ იყო. ამ ადამიანებს ყველაფერი წაართვეს და მეფემ მშვიდობაზე მაინც უარი თქვა.

მაშინ გრანგუზიემ გარგანტუას მისწერა:

– დამეხმარე! დაიცავი შენი სამშობლო!

წამოვიდნენ გარგანტუა და მისი მეგობრები, დაანგრიეს მეფე პიკროკოლის ციხესიმაგრე. გარგანტუას ესროდნენ ყუმბარებს. მას ისინი ჯერ ყურძნის მარცვლები ეგონა, შემდეგ – ბუზები. ზოგი ყუმბარა თმაში დარჩა, მერე გზაში ძალიან დიდი სავარცხლით დაივარცხნა და ყუმბარები მიწაზე დაცვივდა.

ერთხელ გარგანტუა სალაოს ჭამდა, ვერ დაინახა და ჩანგლით სალაოთან ერთად ექვსი ადამიანიც ჩაიღო პირში. რომ შეჭამა, გარგანტუამ ჯოხით კბილების წმენდა დაიწყო და ასე გამოიყვანა ეს ექვსი ადამიანი პირიდან.

გარგანტუას მხიარული მეგობრები ჰყავდა. ძალიან მხიარული იყო ბერი ჟაკიც. ჟაკმა და გარგანტუამ დააარსეს ტელემის მონასტერი. იქ სწავლობდნენ ჯანმრთელი, მხიარული ბიჭები და გოგონები ენებს, მუსიკას, კითხულობდნენ კარგ წიგნებს, წერდნენ ლექსებს, სეირნობდნენ, ცურავდნენ და კარგად ერთობოდნენ. ეს იყო თავისუფალი და ბედნიერი ცხოვრება.

გარგანტუა გაიზარდა, დიდი გახდა და ცოლი შეირთო – ბადბეკი. მალე დაიბადა მათი ვაჟი, პანტაგრუელი, მაგრამ ბადბეკი გარდაიცვალა. გარგანტუა ხან ტიროდა, ხან იცინოდა. მას ძალიან მოსწონდა თავისი შვილი და ამბობდა:

– რა ძლიერი ვაჟი მყავს!

ყოველ დილით პანტაგრუელი სვამდა 4600 ძროხის რძეს. ის საწოლზე მიაბეს, მაგრამ ბავშვი მაინც ადგა, ხელში დაიჭირა საწოლი და ისე შევიდა დარბაზში. იქ მამამისი ქეიფობდა.

პანტაგრუელი გაიზარდა. ის პარიზში სწავლობდა და მეგობრებთან ერთად ბევრს მოგზაურობდა. პანტაგრუელს მოსწონდა მოგზაურობა და სხვა ადამიანების ცხოვრების გაცნობა.

ბედნიერი იყო პანტაგრუელიც და გარგანტუაც. მათი ბედნიერება იყო კარგი ჭამა-სმა და მხიარული დროსტარება. ასე მიდიოდა გოლიათი მამა-შვილის ცხოვრება.

კაცია-ადამიანი?!

(ნაწყვეტი, ილია ჭავჭავაძის მიხედვით)

ცოლ-ქმრის საქმიანობა

დარეჯანი არ იყო ისე ზარმაცი, როგორც ლუარსაბი. ამაში ისინი ერთმანეთს არ ჰგავდნენ. დარეჯანი როგორც კი გაიღვიძებდა, სწრაფად ადგებოდა ტახტიდან, წაიკრავდა თავსათარს, ჩაიცვამდა კაბას და წავიდოდა მოსამსახურეებისკენ. საკვირველიც იყო და სასაცილოც ქალბატონის ტყუილ-უბრალო საქმიანობა. ეს ამხელა, ძალიან მსუქანი, ქალი ხშირად დილიდან შუადღემდე ფეხზე იდგა და დაგორავდა. ხან ხელს გაჰკრავდა ჩაძინებულ გოგოს, ხან თავში ჩაარტყამდა ზარმაც ბიჭს, ზოგს დაუყვირებდა, ზოგს ჭკუას ასწავლიდა, მერე კი დაღლილი შევიდოდა ოთახში. აქ, ტახტზე, ბატონი ლუარსაბი ხშირად გორავდა და ზაფხულში ჭერში ბუზებს ითვლიდა.

ერთხელ შუა ზაფხულის სამინელი სიცხე იყო. სადილის წინ დარეჯანმა გაათავა თავისი „საქმიანობა“, იჩხუბა და შევიდა ოთახში. ლუარსაბმა დაინახა დაღლილი ცოლი და თავის გულში თქვა:

– კაი ოჯახის ქალია, მართლა საქმიანი! გმადლობ, ღმერთო, რომ ასეთი ცოლი მომეცა.

ეს თქვა და კმაყოფილი გადაბრუნდა მეორე გვერდზე.

– სად იყავი, საყვარელო, რომ ასე დაიღალე?– ჰკითხა მან ცოლს.

– როგორ – სად, ჩემო კარგო? ოჯახია, სახლია, კარია, ყველაფერს პატრონი უნდა, შენი ჭირიმე, – უთხრა ქალბატონმა.

– კარგია, ჩემო დარეჯან, კარგი! ასე უნდა!

– მაშ! – მიუგო ამ სიტყვებით გახარებულმა ცოლმა, – ყურადღება უნდა მოსამსახურეებს, ისე ჭამის მეტს არაფერს გააკეთებენ.

– მაშ, მაშ!

– ბევრმა არ იცის ეს.

– არ იცის. რომ იცოდეს, კარგია, მაშ!

– ხანდახან საჭიროა ჩხუბი და ლანძღვა. რისთვის? იმისთვის, რომ ბატონის შიში ჰქონდეთ, აბა, რა!..

– ჰო, მართალია!.. ჰო!..

– ზოგი ვირივით არის: ფეხს არ გადაადგამს, თუ აღრე შეშინებული არ გყავს.

– მართალი ხარ, მართალი! – თქვა ცოლის ჭკუით გაოცებულმა ლუარსაბმა.

– არა, რაც ვთქვი, ტყუილია?

– ტყუილი რატომ იქნება? მართალია. შენი ასაკის ქალს სიზმარიც დაეჯერება, – თქვა ლუარსაბმა.

ორივე გაჩემდა. ლუარსაბმა ჭერს შეხედა. იქ ბუზები ისხდნენ. დარეჯანი ქსოვდა...

ლუარსაბმა ჩუმად დაითვალა ბუზები და ცოტა ხნის შემდეგ ცოლს ჰკითხა:

– დარეჯან, შენ ჭკვიანი ქალი ხარ და აბა, მითხარი, იმ ფიცარზე რამდენი ბუზი ზის?

– აბა, სად?

– აი, ჭერის ფიცარზე.

– რამდენი? – მოიცა, ჯერ დავითვლი, – თქვა დარეჯანმა.

– აბა, ისე მითხარი, თუ ჭკვიანი ხარ.

– ისე? მაშ, კარგი, ოცდაათი იქნება.

– უჰ, უჰ, არაა მართალი.

– მაშ რამდენია?

– ორმოცი იქნება.

– თქვი... დაითვალე! ასე ხომ მეც ვიტყვი.

– მამაჩემის სულს ვფიცავ, არა!

– აბა, საიდან იცი, რომ ორმოცია.

– საიდან? იქიდან, რომ ჭკუა მაქვს.

– განა მე არ მაქვს ჭკუა?

– შენც გაქვს, მაგრამ მე ისე მივხვდი, რომ ორმოცია.

– რომ არ იყოს ორმოცი?

– ჯარიმას გადავიხდი.

– აბა, დავთვალათ!

დაიწყეს ცოლმა და ქმარმა ბუზების თვლა. გამოვიდა, რომ ორმოცდაათზე მეტი იყო.

ლუარსაბს შერცხვა.

– გაფრინდნენ, ისე ორმოცი იყო, – თქვა სულელმა.

- გაფრინდნენ? მაშინ უფრო ცოტა იქნებოდნენ.
- ლუარსაბს შერცხვა და გაიფიქრა: „ვაი, ეს რა ვთქვი!“
- ახლა უნდოდა საქმის გამოსწორება, გაილიმა და თქვა:
- ფუჰ, ეგ ვერ მოვიფიქრე!.. არადა, ოთხჯერ დავთვალე.
- აბა, ხომ თქვი, რომ არ დავითვლია.
- უჰ, უჰ, დავთვალე, აბა რა! ისე როგორ გავიგებდი, სოლომონ ბრძენი ხომ არ ვიყავი!
- თქვა ლუარსაბმა და შექარივით ტკბილად დაუნყო ლაპარაკი ცოლს.
- უჰ, შე ეშმაკო, შენა! – უთხრა ღიმილით ქალბატონმა.
- ხომ გითხარი სიმართლე, ჩემო საყვარელო, სხვა რა გინდა?
- შენი სიცოცხლე და ბედნიერება, ჩემო საყვარელო! რა მინდა სხვა.
- ლუარსაბს უნდოდა რამე ტკბილის თქმა ცოლისთვის, მაგრამ თვალწინ სულ გემრიელ საჭმელებს ხედავდა.
- უსაქმური ცოლ-ქმარი ხშირად ატარებდა ღროს ასე.

დავა საჭმელებზე

- ამაღამ ვახშმად რა გვაქვს? – ჰკითხა ერთ საღამოს ლუარსაბმა თავის მეუღლეს, – დარეჯან! არ გესმის, ამაღამ რაა საჭმელი?
- მაღლობა ღმერთს! ჩემო ლუარსაბ, ბევრი რამ გვაქვს, – უპასუხა დარეჯანმა.
- მაინც?
- სადილიდან დარჩენილი კარგი ძროხის ხორცი, ჰოო, ღორის ხორციც...
- კიდევ რაღაცის თქმა უნდოდა, მაგრამ ღორის ხორცზე ლუარსაბმა გააჩერა:
- უჰ, უჰ, უჰ! ღორის ხორცი ძალიან კარგია, სხვა?
- კარგი თევზიც გვაქვს, სულ ქონიანი...
- უჰ, ეგეც კარგია. სხვა?
- ყველი, პური და კაი გული.
- არც ეგ არის ცუდი, საყვარელო!
- გაიკეთა ჩიბუხი ლუარსაბმა და, სანამ ვახშამს მოიტანდნენ, დაიწყო პატარა ოთახში წინ და უკან სიარული. ხანდახან უეცრად წამოიძახებდა: „ღორის ხორცი? მართლა კარგია!“
- როცა ვახშამი მთავრდებოდა, ლუარსაბი ტახტზე გადაგორდებოდა და ხვალისთვის იწყებდა ფიქრს. მაშ! ოჯახის კაცი იყო.
- ესეც ვახშამი, ღმერთს მაღლობა, ახლა ხვალინდელ ღღებეც ვიფიქროთ. ხვალაც ჭამა გვინდა, ეს ღმერთის წესია. ხვალ რა იქნება საჭმელი?
- ხვალ?... – ჩაფიქრდა დარეჯანი.
- ერთი კარგი ჩიხირთმა? – ჰკითხა ქმარს ქალბატონმა ღიმილით.
- ჩიხირთმა?... ჰა, ჩიხირთმა?... არა, არა, ბოზბაში სჯობია, – უთხრა მცირე ფიქრის შემდეგ ლუარსაბმა.
- ახლა სულ მაგას გაიმეორებ. აბა, რით სჯობია?
- ვა!.. ტყემლით გაკეთებული ბოზბაში?... – ისეთი ხმით თქვა ლუარსაბმა, თითქოს უკვირდა: ასეთი უბრალო რამ როგორ არ ესმის ამისთანა ჭკვიან ქალს?

– ჩემო ლუარსაბ, კარგად გაკეთებულ ჩიხირთმაზე უკეთესი არაა ბოზბაში.

– ვა!.. – უფრო გაკვირვებით თქვა ლუარსაბმა, – ტყემლით გაკეთებულ ბოზბაშს ჩიხირთმა სჯობს?.. ჯერ ბოზბაში რა არის და ისიც ტყემლით!.. რას ამბობ, რას?! –

– შენ ისეთი კაცი ხარ, სხვას არ დაუჯერებ, – ცოტა წყენით უთხრა დარეჯანმა ქმარს.

– მაშ? კაციც ასეთი უნდა. ის ხომ კარგია, დღეს რომ ერთს ამბობ, ხვალ – სხვას? – უთხრა გამარჯვებულმა ლუარსაბმა.

დარეჯანმა იგრძნო, რომ ლუარსაბმა აჯობა და სიტყვა სხვა რამეზე გადაიტანა:

– მაშ ბოზბაში სჯობია?

– სჯობია.

– მაშ შენ პირში გემო არ გაქვს, – თქვა გაბრაზებულმა დარეჯანმა.

ლუარსაბს ეწყინა, მაგრამ უპასუხა:

– შენ არ გაქვს გემო. აბა, ჩიხირთმა სჯობია? არა, ბოზბაში!

– აბა, რა სისულელეს ამბობ? – ახლა კი გაბრაზდა დარეჯანი, – ბოზბაში როგორ სჯობია ჩიხირთმას?

– რას ამბობ, დედაკაცო? შენ არაფერი არ იცი: ბოზბაში წვნიანების მეფეა, როგორც თევზებისა – თართი.

– აბა, შენ რა იცი? ორაგულია თევზების მეფე და არა თართი... აბა, სულ ასე ამბობ ტყუილებს, – უთხრა გახარებულმა დარეჯანმა.

შერცხვა ცოტა ლუარსაბს, მაგრამ არ შეიმჩნია და იფიქრა: „მე მაინც დავამტკიცებ, რომ თართი არის მეფე“.

– ეჰ, თართია, ვიცი, – თქვა ლუარსაბმა.

– ორაგულია, ორაგული! – დაიძახა ქალბატონმა.

– აბა, საიდან იცი, რომ ორაგულია?

– შენ საიდან იცი, რომ თართია?!

ამ კითხვაზე ლუარსაბს ძალიან უნდოდა რამის თქმა, მაგალითად, რომ „კარაბადინში“ წერია, მაგრამ იცოდა, დარეჯანმა მეტი იცოდა და გაჩუმდა.

რადგან ლუარსაბმა ვერაფერი უპასუხა, დარეჯანმა ჰკითხა:

– მითხარი, საიდან იცი? მაშ! რაც არ იცი, ნუ იტყვი. აბა, ახლა თქვი: ჩიხირთმა არ სჯობია?

დარეჯანმა იფიქრა, რომ ახლა ლუარსაბს აჯობა. კაცი დაღონდა! იდგა, როგორც პატარა ბავშვი, რომელიც შაქრის ქერდობაში დაიჭირეს. არ იცოდა, რა ექნა.

– მე არ ვიცი, იყოს ორაგული თევზების მეფე, მაგრამ ბოზბაში მაინც სჯობია ჩიხირთმას.

– ჩიხირთმა, ადამიანო!

– ბოზბაში, დედაკაცო!

– ეჰ, რატომ არ ამბობ, რომ მტყუანი ხარ? – უთხრა ნაწყენმა დარეჯანმა.

– შენა ხარ მტყუანი.

– უყურე! შენ არ თქვი თართი?

– მე არა – ეგ შენ თქვი, მე ორაგული ვთქვი, – ტყუილი თქვა ლუარსაბმა.

– აბა, აბა, ნახეთ, რა თქვა! – წამოიძახა დარეჯანმა.

– იყვირე, რამდენიც გინდა! – ჩუმად უთხრა ლუარსაბმა და წავიდა. კარებში ერთხელ კიდევ გაიმეორა:

– მე ორაგული ვთქვი, – და გარეთ გავიდა.

ხშირად მეუღლეები შუალამემდე ასეთ „ჭკვიანურ“ საკითხებზე კამათობდნენ.

„დღეს რა გვაქვს საჭმელი?“ – ამბობდნენ დილით.

„ხვალ რა ვჭამოთ“, – ამბობდნენ საღამოს.

ეს იყო იმათი სულის საზრდო, იმათი გონების ვარჯიში, ეს იყო იმათი აზროვნება.

ასე ცხოვრობდნენ ლუარსაბი და დარეჯანი ჭამისა და სმისთვის.

ამაოების ბაზარი

(ნაწყვეტი, უილიამ თექერეის მიხედვით)

ემილია სედლი და რებეკა (ბეკი) შარპი ერთად სწავლობდნენ მის პინკერტონის პანსიონში. ემილია მდიდარი ინგლისელი კომერსანტის ქალიშვილი იყო, რებეკა კი – ღარიბი ოჯახის შვილი, მშობლები აღარ ჰყავდა. მამამისი იყო მხატვარი, რომელიც ბევრს სვამდა, დედა ფრანგი იყო, მოცეკვავე. ბეკის არაფერი არ ღარჩა მათგან, მხოლოდ სილამაზე, ჭკუა, არტისტიზმი და ფრანგული ენის კარგი ცოდნა. მის პინკერტონთან ბეკიმ კარგი განათლება მიიღო. ის ღარიბი იყო, იქ პატარებს ფრანგულ ენას ასწავლიდა და ამით იხდიდა სწავლის საფასურს.

გოგონებმა დაამთავრეს პანსიონი. ემილიამ, კეთილმა და თბილმა გოგონამ, რომელსაც ძალიან უყვარდა თავისი მეგობარი ბეკი, ის ოჯახში წაიყვანა. ჭკვიანმა და ეშმაკმა რებეკამ ემისთან ყველას მოაწონა თავი, განსაკუთრებით – ჯოზეფ სედლის, ემის ძმას.

ემილიამ რებეკას სახლში აჩვენა ყველა ოთახი, თავისი წიგნები, კაბები და სამკაულები. მერე მეგობარს ორი ლამაზი ბეჭედი და მშვენიერი კაბა აჩუქა, თან უთხრა:

– ჩემმა ძმამ ჯოზეფმა ძვირფასი შალი ჩამომიტანა ინდოეთიდან და იმასაც გაჩუქებ...

– ალბათ როგორ გიყვარს ძმა, არა?

ემილიას გაეცინა:

– კი, მიყვარს, მაგრამ ცოტა სხვანაირია. ათი წელი არ იყო სახლში, როცა ჩამოვიდა, ორი თითი გამომიწოდა და ასე მომესალმა. ხშირად არც მელაპარაკება. მგონი, თავისი ჩიბუხი უფრო უყვარს, ვიდრე მე. როცა პატარა ვიყავი, თბილი და კეთილი მახსოვს... ხუთი წლის ვიყავი, როცა ინდოეთში წავიდა.

– ძალიან მდიდარია? ამბობენ, რომ ინდოეთში ყველა მდიდარია.

– მგონი, მართლა მდიდარია.

– შენი რძალი ძალიან ლამაზია?

– ოჰ, ჯოზეფი ცოლიანი არაა, – გაიცინა ემილიამ.

– მენწყინა, მე მეგონა, რომ ბევრი ბავშვი ჰყავდა. მე ხომ პატარები მიყვარს.

ემილიას გაუკვირდა. არ იცოდა, რომ ბეკის ბავშვები ასე უყვარდა...

ბეკიმ კი გაიფიქრა: „ბატონი ჯოზეფ სედლი მდიდარია და უცოლო. რატომაც არა, კარგი იქნება, თუ მისი ცოლი გავხდები. მხოლოდ ორი კვირა მაქვს, მაგრამ ვცდი“...

ამ დროს ორივე შევიდა სასტუმრო ოთახში. იქ, ცეცხლთან, იჯდა მსუქანი, ღიპიანი კაცი და გაზეთს კითხულობდა. წითელი ჟილეტი, ტყავის შარვალი და ჩექმები ეცვა, ღიდი ყელსახვევი – ყელზე. ქალები რომ შემოვიდნენ, განითლდა და ფეხზე ადგა.

– ეს ჩემი მეგობარი მის შარპია, – უთხრა ემილიამ ძმას სიცილით.

ჯოზეფი დაიბნა, არ იცოდა, რას ამბობდა:

– რა ცუდი ამინდია, სიცივეა! – თქვა მან და ცეცხლს შეუბერა. ამ დროს კი შუა ივნისი იყო.

– ძალიან ლამაზია შენი ძმა! – საკმაოდ ხმამაღლა უთხრა ბეკიმ ემილიას და რევერანსით მიესალმა ჯოზეფს. მამაკაცი უფრო დაიბნა, უკვე წასვლა უნდოდა. ამ დროს მამა შემოვიდა:

– ეს შენი მეგობარია? მის შარპ, ძალიან მიხარია თქვენი ნახვა. რა მოხდა, თქვენ და ემიმ ისეთი ცუდი რა უთხარით ჯოზეფს, რომ მიდის?

– მე მივდივარ, მისტერ ბონემისთან ვისადილებ, – თქვა დაბნეულმა ჯოზეფმა.

– დედაშენს ხომ უთხარი უკვე, რომ აქ ისადილებ? არა, ყველა ერთად წავალთ და ვისადილებთ. შენ რომ გიყვარს, ისეთი ფლავი გვაქვს, კიდევ ძალიან კარგი თევზი...

ჯოზეფი თორმეტი წლით უფროსი იყო ემილიაზე, ოსტინდოეთის კომპანიაში მუშაობდა, კარგი ადგილიც ჰქონდა და ბევრი ფულიც. რვა წელი იმუშავა იქ, მერე ღვიძლი ასტკივდა და ევროპაში დაბრუნდა. ხან ექიმთან დადიოდა, ხან ოპერაში, ხან რესტორნებში...

ჯოზი გულკეთილი იყო, მაგრამ ზარმაცი; სულ ჭამდა და თან ძალიან ბევრს; ბუზღუნებდა, ტრაბახობდა; მშიშარა იყო და არაფრის გაკეთება არ შეეძლო. მსუქანი იყო, მაგრამ ყველაზე მეტად ამქვეყნად მაინც ჭამა და კარგი ცხოვრება უყვარდა. ქალების დანახვა ცოტათი ამინებდა.

მისტერ სედლიმ ასე უთხრა ცოლს: „ეს ბიჭი მხოლოდ თავისი თავისთვის არის. ფიქრობს, რომ თვითონ ძალიან კარგია... მას ჩემი ქონების ნახევარი უნდა დავუტოვო, საკუთარიც ბევრი აქვს, მაგრამ ეგოისტია: მაგალითად, შენ, მე და ემილია ხვალვე თუ დავიხოცეთ, ჯოზეფი იტყვის: ღმერთო, შეგვიწყალო! შემდეგ ძველებურად გამოძლება. არ იღარდებს.“

ჯოზეფი ძალიან მსუქანი იყო. ზოგჯერ უნდოდა ამისგან თავის დაღწევა, მაგრამ სიზარმაცეს ვერ სჯობნიდა და დღეში სამჯერ მაინც ჭამდა – კარგად და ბევრს. უყვარდა ჩაცმა, ბევრი ტანსაცმელი ჰქონდა. მაგიდაზე კრემები და პარფიუმერია ეწყო. დილიდან შუადღემდე ჩაცმასა და მორთვაში გადიოდა დრო, მერე მიდიოდა ყავახანა „პიაცაში“ სადილისთვის. თავი მოსწონდა, პატივმოყვარეც იყო, მაგრამ ძალიან მორცხვი.

ჯოზეფმა გაიგონა იმ დღეს რებეკას შექება და კმაყოფილი იყო, მაგრამ განითლდა, მერე იფიქრა: „ხომ არ დამცინის?“

სუფრასთან დასხდნენ. ჯოზეფმა დაიწყო ჭამა, პირი საჭმლით ჰქონდა სავსე. რებეკამ თქვა:

– ინდური საჭმელი მეც უნდა გავსინჯო!

– მოუტანეთ მის შარპს! – თქვა მისტერ სედლიმ.

ბეკიმ პირში ჩაიღო რაღაც ინდური საჭმელი, ქარი. ძალიან ცხარე იყო, მაგრამ მაინც თქვა:

– ოო, რა მშვენიერია...

ახლა მეორე ინდური ბოსტნეული შესთავაზეს, ჩილი. ეს კიდევ უფრო ცხარე იყო, ამიტომ ჩანგალი ხელიდან გაუვარდა და კინალამ დაიხრჩო:

– წყალი, გთხოვთ! – დაიძახა მან. ბატონი სედლი ხმამაღლა იცინოდა, ჯოზეფმაც სიცილი დაიწყო... რებეკას თვალებში ცრემლები ჰქონდა, წყალმა ცოტა უშველა...

მერე საუბარი გააგრძელეს ინდოეთზე, იქაურ საჭმელებზე, ნამცხვრებზე...

ჯოზეფ სედლიმ სადილზე ორი ბოთლი ღვინო დალია: მადეირა და კლარეტი. კიდევ შეჭამა ორი თევზი ხენდრო და ნალები, დააყოლა ოცდაოთხი პატარა ტკბილი ნამცხვარი, თან ამ ლამაზ და მხიარულ ქალიშვილზე ფიქრობდა...

ცოტა ხანში მეორე ოთახიდან ფორტეპიანოს ხმა გაიგონა: ეს რებეკა უკრავდა ასე მშვენივრად!

ერთ საღამოს ემილიას საქმრო ჯორჯ ოსბორნი მოვიდა. მან და ჯოზეფმა მოიგონეს ძველი დრო, იცინეს და პორტვინი დალიეს. მერე ემი და ჯორჯი მეორე ოთახში გავიდნენ, ჯოზი კი ბეკის უყვებოდა ინდოეთის ამბებს: სპილოებით სეირნობას, ვეფხვებზე ნადირობას... ბევრი ტყუილიც დაამატა. რებეკაც დიდი ყურადღებით უსმენდა, მერე იმღერა და ყველას ძალიან მოეწონა...

ცოტა ხანში მოსამსახურემ მოიტანა სენდვიჩები, ჟელეები, სასმელები... ჯოზეფს ყველაფერი მოეწონა.

– ძვირფასო მის შარპ, კიდევ მიირთვით მურაბა! – შესთავაზა რებეკას.

მეორე ღღეს ჯოზეფმა ძალიან კარგი ყვავილები გამოუგზავნა ემილიას და რებეკას. თან უთხრა:

– რა შესანიშნავად იმღერეთ, მის შარპ! კინალამ ვიტირე!

ასე გაგრძელდა ცოტა ხანს. რებეკა ჯოზეფს ძალიან მოსწონდა, მაგრამ ვერ უთხრა, ჭამაზე უფრო მეტს ფიქრობდა, ვიდრე ქალებზე და ბოლოს რებეკას გეგმა ჩაიშალა. მალე ის ემილიას ოჯახიდან წავიდა.

ობლომოვი

(ნანყვეტი, ივან გონჩაროვის მიხედვით)

ილია ობლომოვი ოცდათორმეტი-ოცდაცამეტი წლის ახალგაზრდა რუსი თავადი იყო. ის იყო საკმაოდ მსუქანი, ნაზი, ცოტა არამამაკაცური, ზანტი, მაგრამ კეთილი და ბავშვური. ილიას არ უყვარდა კითხვა, ფიქრი და საქმეები. ის სულ იწვა ან იჯდა სავარძელში და ეძინა. ეს მისი ცხოვრების სტილი იყო. ილუმა ობლომოვს არაფერი არ აინტერესებდა: არც ვიზიტები, არც მოგზაურობა, არც გართობა, არც ქალები, არც ოპერა, არც ცხენები და არც დაღევა... დღის დიდ ნაწილს ის ლოვინში ატარებდა, ჩაისაც იქვე სვამდა. ის ყოველთვის

ფილოსოფიურად ლაპარაკობდა, რომ ლოგინში წოლა პროტესტი იყო საზოგადოებისა და ცხოვრების წინააღმდეგ.

ილიას შინ ეცვა აღმოსავლური ფართო ხალათი, ფეხზე – დიდი საშინაო რბილი ფეხსაცმელი. მას არ უყვარდა ჰალსტუხი და ჟილეტი, ამიტომ ზოგჯერ სტუმრად არ მიდიოდა. ილიას ჰყავდა მოსამსახურე – ზაქარიც. მას ეცვა ძველი, გახეული სერთუკი, წვერს იშვიათად იპარსავდა, ხელები ჩამავებული ჰქონდა... ზაქარსაც უყვარდა უსაქმურობა, დივანზე გორაობა, წოლა და ძილი. შრომა არ უყვარდა და არაფრის დარდი არ ჰქონდა. როცა ბატონი საყიდლებისთვის ფულს აძლევდა ზაქარს, იგი ხურდას არ აბრუნებდა. სადმე დადებულ ფულსაც ჩუმად იღებდა ჯიბეში და სულ იტყუებოდა... მაგრამ მაინც ბატონის ერთგული იყო და მის გარეშე არ შეეძლო ყოფნა.

ილია ყოველ წუთს ეძახდა ზაქარს, ხან რას სთხოვდა, ხან – რას, საყვედურს ეუბნებოდა, საქმეს არ აკეთებო. სახლში ყველგან ჭუჭყი, მტვერი, აბლაბუდები და თაგვები იყო. ავეჯი დამტვრეული იყო, სარკე კი ისეთი ჭუჭყიანი, რომ არაფერი არ ჩანდა. ფანჯარაც ისეთი ჭუჭყიანი ჰქონდათ, იქიდანაც არაფერი არ ჩანდა და ილია ობლომოს სულ ცუდი ამინდი ეგონა...

ილუმა ადრე ცხოვრობდა ობლომოვკაში. სოფელში მას არაფერი არ აწუხებდა. სოფლელები ჭამდნენ, სვამდნენ და კმაყოფილები იყვნენ. თითქოს მთელ ობლომოვკას ეძინა. იქ ქოხებს არ კეტავდნენ, ხალხი არ ჩანდა და მხოლოდ ბუზების ბზილი ისმოდა... ადამიანები საუბრობდნენ ათას ჭორსა და მართალზე, დიდი ქალაქების ახალ ამბებს ძალიან გვიან იგებდნენ. უბრალო ხალხმა არც კი იცოდა, სად იყო მოსკოვი ან პეტერბურგი. ყველა ცხოვრობდა თავისი პატარა ამბებით. ამ მიყრუებულ ობლომოვკაში არაფერი იყო უცხო, დიდი და განსაკუთრებული არაფერი ხდებოდა. ასე მიდიოდა დღეები, თვეები, წლები... ზამთარს გაზაფხული ცვლიდა და შემოდგომას – ზამთარი. სად მთავრდებოდა რეალური ცხოვრება და სად იწყებოდა ზღაპარი თუ ლეგენდა, არავინ იცოდა. ეს იყო ნამდვილი იდილია! ასე ცხოვრობდა ბედნიერი ხალხი. მათ არც იცოდნენ, სხვანაირი ცხოვრება თუ შეიძლებოდა.

ობლომოვკიდან ილუმა პეტერბურგში გადმოვიდა. 12 წელია, ის ქალაქის ცენტრში ცხოვრობდა თავის ზაქართან ერთად. ცოტა ხანს სამსახურიც ჰქონდა, მაგრამ იქიდან წამოვიდა. პირველად უნდოდა დედაქალაქის ცხოვრებისთვის ფეხის აწყობა, მაგრამ მალე ჩაიქნია ხელი. მერე მიეჩვია თავის დივანზე წოლას, შუადღემდე ლოგინში გორაობას. ზოგჯერ მასთან ნაცნობები ან მეგობრები მიდიოდნენ და ეუბნებოდნენ:

- წამოდი, დღეს დიდი სეირნობაა ეკატერინჰოფში!
- დღეს წვეულება აქვთ ერთ ოჯახში, ჩემი ეტლით წავიდეთ!
- აბა, ჩქარა, საღამოს წვეულებაზე ვართ დაპატიჟებული. იქ ლამაზი ქალები იქნებიან!

მაგრამ ილუმას არც გართობა უნდოდა, არც სეირნობა, არც დროს ტარება და არც თეატრი... ეზარებოდა ჩაცმა, მაღალ საზოგადოებაში გასვლა, რამეზე ლაპარაკი...

ილია შუადღისას ძლივს ადგებოდა ხოლმე საწოლიდან და მაშინვე სავარძელში გადაჯდებოდა. ილუმას ერთადერთი ბედნიერება ძილი იყო, როცა სიზმარში ხედავდა

მშობლიურ ობლომოვკას, უდარდელ ბავშვობას. ის იხსენებდა ლამაზ სოფელს, დედ-მამას, მოხუც ძიძას, სტუმრებს, მოსამსახურეებს, გაუთავებელ ჭამა-სმას და ეს ენატრებოდა...

ობლომოვების ოჯახში მთავარი საზრუნავი სამზარეულო და სადილი იყო, განსაკუთრებით დღესასწაულებზე: ამისთვის ასუქებდნენ ხბოებს, ქათმებს, ინდაურებს, ბატებს, აკეთებდნენ მურაბებს, მწნილებს, აცხობდნენ ნამცხვრებს, ხარშავდნენ ბურახს... კვირა დღეს ჭიანჭველებივით შრომობდნენ სამზარეულოში. ბევრ ქათამს დაკლავდნენ ხოლმე, უყვარდათ ძალიან დიდი ღვეზელის გამოცხობა... სადილის მერე ყველა წვებოდა: ბატონი, ქალბატონი, მოხუცი მამიდა, ასევე მეზღუ, მეეტლე, მოსამსახურეები და ძაღლები. ყველგან ხვრინვა ისმოდა... პატარა ილუშას უხაროდა, როცა სადილის შემდეგ ძიძას ეძინა. მაშინ ის შინიდან ჩუმად გადიოდა და ბავშვურად ერთობოდა.

როცა მზე გადადიოდა, თანდათან იღვიძებდა ხალხი და ჩაის სამზადისი იწყებოდა. მთელი ოჯახი ერთად იყრიდა თავს, ზოგი ამოქნარებდა, ზოგი ოხრავდა ან თავს იფხანდა, თითქოს ჯერ კიდევ ეძინათ.

სალამოს იწყებოდა ვახშმის სამზადისი... ილუშას გვიან გასეირნება უნდოდა, მაგრამ დედა ეუბნებოდა:

– რა დროს სეირნობაა! გაცივდები! ტყეში ახლა ქაჯი არის და პატარა ბავშვები მიჰყავს... ამ სიტყვების მერე ილუშას აღარ უნდოდა გასეირნება.

დანოლის წინ ობლომოვკელები პირჯვარს იწერდნენ და ამბობდნენ:

– მადლობა ღმერთს! დღემ ბედნიერად ჩაიარა! ღმერთო, ხვალაც ასეთი დღე გავვითენე! დიდება შენდა, ღმერთო!

13-14 წლის ილუშა შტოლცის კერძო პანსიონში სწავლობდა, ობლომოვკიდან ცოტა მოშორებით. სანამ იქ გაუშვებდნენ, მშობლები ამბობდნენ:

– იქ ცოტა საჭმელს მისცემენ ბავშვს, საწყალი ილუშა...

ამიტომ ბავშვისთვის ამზადებდნენ უამრავ საჭმელს: ფუნთუშებს, ნამცხვრებს, მურაბებს, მწნილებს... მერე რამე დღესასწაული მოვიდოდა და ილუშას ისევ არ უშვებდნენ პანსიონში, ისევ სახლში ტოვებდნენ. ხან სტუმრები ჩამოდიოდნენ ობლომოვკაში და ამიტომ მოჰყავდათ ილუშა პანსიონიდან შინ.

მამა ამბობდა:

– მთავარია ჯანმრთელობა! სწავლა არსად არ წავა! ბავშვი სწავლის გამო ძალიან გამხდარია, ავადმყოფს ჰგავს. ჯანმრთელობას მერე ვერ იყიდის! ახლა სახლში დარჩება ილუშა და კარგად შეჭამს!

აი, ასეთი ბედნიერი ცხოვრება ჰქონდა ილია ობლომოვს თავის საყვარელ სოფელში და პეტერბურგშიც ეს ენატრებოდა.

